

ZAPISNIK
sa 40. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 10. jula 2019. godine

Sjednica je počela u 14 sati.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi Odbora: dr Suad Numanović, Mirsad Murić, Momčilo Martinović, mr Mihailo Anđušić i dr Nedžad Drešević.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi Odbora dr Budimir Aleksić i dr Ljiljana Đurašković.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koja u skladu sa članom 14 stav 2 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore obavlja poslove Zaštitnika, Zdenka Perović, zamjenik Zaštitnika mr Siniša Bjeković i zamjenica Zaštitnika Snežana Mijušković.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: dr Kenan Hrapović, ministar zdravlja, dr Mevlida Gusinjac, v.d. generalne direktorice Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja, Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Blanka Radošević-Marović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, doc. dr Danilo Ćupić, generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Milan Tomić, direktor Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, dr Veselin Veljović, direktor Uprave policije, Zoran Brđanin, rukovodilac Odjeljenja za analitiku, unapređenje rada i razvoj policije u Upravi policije, Milan Radović, programski direktor NVO "Građanska alijansa" i Milenko Vojičić, predsjednik Skupštine NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore".

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je predložio da se dnevni red iz Saziva za 40. sjednicu Odbora dopuni sledećom tačkom:

- INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA NA PRES KONFERENCIJI NA KOJOJ SU PREDSTAVLJENI NALAZI ISTRAŽIVANJA VIŠESTRUKIH POKAZATELJA (MICS), KOJE JE SPROVELA UPRAVA ZA STATISTIKU- MONSTAT I PREDSTAVNIŠTVO UNICEF-a U CRNOJ GORI, održanoj u Podgorici 28. juna 2019. godine

Predlog Predsjednika Odbora je jednoglasno prihvaćen, pa je za sjednicu utvrđen sledeći

D N E V N I R E D:

Usvajanje Zapisnika sa:

- 38. sjednice Odbora, održane 13. maja 2019. godine
- 39. sjednice Odbora, održane 15. maja 2019. godine

- 1. IZVJEŠTAJ O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2018. GODINU**, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore;
- 2. GODIŠNJI IZVJEŠTAJ NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU TORTURE ZA 2018. GODINU**, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore;

3. INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U MAJU I JUNU 2019. GODINE:

- (1) **INFORMACIJA SA SASTANKA PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA SA KONSULTANTOM VESTMINSTERSKE FONDACIJE ZA DEMOKRATIJU ŽARKOM HADŽI-ZAFIROVIM**, održanog u Podgorici 29. maja 2019. godine;
- (2) **INFORMACIJA SA OKRUGLOG STOLA „POSEBNI DOPRINOSI ZA ZAPOSŁJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM“**, održanog u Podgorici 21. juna 2019. godine;
- (3) **INFORMACIJA O UČEŠĆU ČLANA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE MOMČILA MARTINOVIĆA NA KONFERENCIJI NA KOJOJ JE PROMOVISANA INSPIRE STRATEGIJA U CRNOJ GORI, KOJU JE ORGANIZOVALA NVO „CENTAR ZA PRAVA DJETETA CRNE GORE“** u Podgorici 24. juna 2019. godine;
- (4) **INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA NA PRES KONFERENCIJI NA KOJOJ SU PREDSTAVLJENI NALAZI ISTRAŽIVANJA VIŠESTRUKIH POKAZATELJA (MICS), KOJE JE SPROVELA UPRAVA ZA STATISTIKU- MONSTAT I PREDSTAVNIŠTVO UNICEF-A U CRNOJ GORI**, održanoj u Podgorici 28. juna 2019. godine;

4. TEKUĆA PITANJA

Zapisnici sa 38. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 13. maja 2019. godine i 39. sjednice Odbora, održane 15. maja 2019. godine usvojeni su jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA- IZVJEŠTAJ O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2018. GODINU, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je obavijestio prisutne da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa članom 47 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, 29. marta 2019. dostavio Skupštini Crne Gore Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu.

Takođe, podsjetio je da je Šučko Baković obavijestio Skupštinu Crne Gore da je ispunio uslov za starosnu penziju i da mu mandat Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore prestaje zaključno sa 30. junom tekuće godine. Tim povodom je 26. juna 2019. godine uputio Dopis Predsjedniku i članovima Odbora za ljudska prava i slobode kojim zahvaljuje na saradnji koja je bila na zavidnom nivou i izražava uvjerenje da će i u budućem periodu saradnja Odbora i Institucije biti sadržajna, kvalitetna i profesionalna. Predsjednik Odbora dr Halil Duković je, takođe, izrazio očekivanje da će kvalitetna saradnja biti nastavljena, na obostrano zadovoljstvo.

Uvodno obrazloženje Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu dali su: Zdenka Perović, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koja u skladu sa članom 14 stav 2 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore obavlja poslove Zaštitnika, Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika i mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika.

Zamjenica Zaštitnika Zdenka Perović je informisala:

- da je u 2018. godini primljeno 889 pritužbi, što je za 32 više nego u 2017. godini;
- zadržan je visok stepen okončanih predmeta - 96,62%, a prosječno trajanje postupka je 60 dana;
- zadržan je visok procenat otklonjenih povreda u toku ispitnog postupka, u Sektoru NPM čak u 62% predmeta;
- povećan je broj pritužbi u oblasti zaštite od diskriminacije za 14,8% u odnosu na 2017;
- obavljen je veći broj terenskih posjeta ustanovama, organima i organizacijama čije nadležnosti spadaju u domen rada Zaštitnika;
- zabilježen je veći odziv građana prilikom održavanja "Dana Zaštitnika";
- nastavljeno je jačanje saradnje sa civilnim sektorom, Savjetom Evrope i OEBS-om;

- u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu zabilježena je pozitivna ocjena o radu i efikasnosti institucije Zaštitnika.

Ukazala je na statističke podatke o broju pritužbi građana navodeći da su se pritužbe odnosile:

(1) na rad:

- državnih organa, organa državne uprave i drugih organizacija - 303,
- sudova - 141,
- Državnog tužilaštva - 27,
- Uprave policije - 39,
- javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlaštenja - 210,
- organa lokalne samouprave i lokalne uprave - 58 i
- organa, službi i nosilaca javnih ovlaštenja u drugim državama, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika, fizičkih lica i dr. - 111 pritužbi;

(2) na povrede:

- prava na pravično suđenje - 144,
- na ostala građanska prava - 245,
- na ekonomska, socijalna i kulturna prava - 189,
- prava djeteta - 161 i
- zabranu diskriminacije - 146 pritužbi.

U 2018. godini građani su iskazivali nezadovoljstvo radom organa uprave zbog ćutanja uprave, dužine trajanja upravnog postupka, nedonošenja odluka u zakonskom roku, nedonošenja odluka po žalbi, nedjelotvornosti u radu i kršenja procesnih odredbi, povreda načela upravnog postupka, višestrukog poništavanja prvostepenih akata i vraćanja predmeta prvostepenom organu na ponovno odlučivanje.

Zaštitnik je zbog povrede ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u 2018. godini imao u radu 198 predmeta, od kojih je pet prenešeno iz prethodne godine, a postupak je okončan u 194 predmeta. Najveći broj pritužbi se odnosio na povredu: prava na rad i prava iz radnog odnosa, prava na imovinu i mirno uživanje imovine, prava na penzijsko i invalidsko osiguranje, prava na zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje, prava iz socijalne zaštite i prava na povraćaj imovine i obeštećenje.

Analizom pritužbi, na osnovu razgovora sa građanima i sagledavanja statističkih i drugih pokazatelja, ocijenjeno je da građani u nedovoljnoj mjeri ostvaruju ekonomska, socijalna i kulturna prava i da su mjere koje se preduzimaju od strane nadležnih organa u cilju njihovog ostvarenja i dalje ispod standarda koje propisuju potvrđeni međunarodni instrumenti u ovoj oblasti.

Iako je ostvaren određeni napredak i dalje su prisutne nepravilnosti i slabosti u pogledu rada i efikasnosti javne uprave što nepovoljno utiče na ostvarivanje prava građana, na princip pravne sigurnosti i jednakost građana pred zakonom. Slabosti se najčešće ogledaju u "ćutanju uprave" i nepoštovanju zakonskih rokova i načela dobre uprave. Stoga je neophodno raditi na podizanju svijesti zaposlenih o principima dobre uprave i uspostavljanju efikasnog sistema odgovornosti u javnom sektoru. Organi javne uprave treba da nastave sa jačanjem svojih kapaciteta i osnaže mehanizme kontrole nadzora i rada. Moderna javna uprava mora da obezbijedi visok nivo profesionalnosti i integriteta. Potrebno je pojednostaviti i ubrzati proces modernizacije, depolitizacije i optimizacije javne uprave, kako bi služila kao servis građana.

Od ukupnog broja primljenih pritužbi, na rad sudova odnosile su se 132 pritužbe i to:

- 83 pritužbe na rad osnovnih sudova,
- 14 pritužbi na rad Privrednog suda Crne Gore,
- 12 pritužbi na rad Višeg suda u Podgorici,
- šest pritužbi na rad Višeg suda u Bijelom Polju,
- četiri pritužbe na rad Vrhovnog suda Crne Gore,
- sedam pritužbi na rad Upravnog suda Crne Gore,
- dvije pritužbe na rad Suda za prekršaje Podgorica,
- dvije pritužbe na rad Višeg suda za prekršaje Crne Gore,

- jedna pritužba na rad Suda za prekršaje Bijelo Polje - Odjeljenje Žabljak i
- jedna pritužba na rad Suda za prekršaje Bijelo Polje.

Zamjenica Zaštitnika je saopštila da ohrabruje porast primjene pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, kao i uspjeh građana u postupcima po kontrolnom zahtjevu i tužbama za pravično zadovoljenje. Sudovi prepoznaju njihovu djelotvornost i ističu neophodnost kontinuiranog nastavka primjene ovih pravnih sredstava. Obaveza je države da obezbijedi djelotvoran sistem garancija u sudskom postupku, a neopravdano dugo trajanje sudskih postupaka kod građana stvara pravnu nesigurnost i nepovjerenje u pravni sistem.

U odnosu na lica lišena slobode, Perović je informisala da su se pritužbe najviše odnosile na rad i postupanje službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. U odnosu na 2017. godinu, u 2018. je zabilježeno blago smanjenje broja pritužbi zahvaljujući rezultatima redovnog prisustva predstavnika institucije Zaštitnika i djelovanju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture u ZIKS-u. Zabilježeni su i pozitivni primjeri uređenja jasnih i ujednačenih procedura o postupanju službenika prema licima lišenim slobode, što će doprinijeti dostizanju standarda nulte tolerancije prema torturi i bilo kojem obliku zlostavljanja.

Zaključila je da je u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori u 2018. godini ostvaren određeni napredak, koji je izraženiji na području zakonodavstva. Međutim, slučajevi kršenja ljudskih prava i sloboda ukazuju da odgovor nadležnih organa i institucija nije odgovarajući i da stanje u mnogim oblastima još nije zadovoljavajuće. Određene pojave kršenja ljudskih prava i sloboda dešavaju se u kontinuitetu, sa manjim ili većim odstupanjem u odnosu na raniji period. Stoga je neophodno da se veća pažnja posveti prevenciji kršenja ljudskih prava i da organi i institucije zaduženi za sprovođenje zakona odlučnije i efikasnije reaguju na svaki slučaj kako bi se obezbijedila puna primjena zakona i vladavina prava.

Zamjenica Zaštitnika Snežana Mijušković je informisala da je u 2018. u oblasti prava djeteta Zaštitnik imao 211 predmeta, od čega je okončano 209 odnosno 99,5%. Iako postoji određeni napredak u ostvarivanju prava djece, evidentno je postojanje određenih razlika u ostvarivanju prava djece različitih kategorija, naročito u pogledu uživanja prava u odnosu na mjesto življenja. Organi starateljstva još uvijek ne koriste svoje mjere, kompetencije i ovlaštenja u slučajevima zanemarivanja roditeljskih prava, zloupotrebe djece i manipulativnog ponašanja. Nasilje nad djecom i vršnjačko nasilje je sve izraženija pojava i potrebno je preduzimati mjere u cilju jačanja psihološko-pedagoških službi u školama.

Mijušković je podsjetila da je Crna Gora potpisivanjem INSPIRE strategije pristupila Globalnom partnerstvu za iskorjenjivanje nasilja nad djecom i da postoji veliki broj strateških dokumenata koja se fokusiraju na nasilje.

Smatra da i dalje postoji preopterećenost pojedinih predškolskih ustanova u centralnom i južnom regionu zbog čega treba raditi na otvaranju novih kapaciteta. Takođe, prisutan je problem loše organizovanosti učeničkog prevoza, budući da je organizacija prevoza u nadležnosti lokalnih samouprava a ne Ministarstva prosvjete. Međutim, Vlada Crne Gore je preduzela aktivnosti u cilju nabavke određenog broja vozila koja će biti na raspolaganju obrazovnim ustanovama kako bi se svoj djeci omogućio jednak pristup obrazovanju. Najveći broj pritužbi u oblasti obrazovanja se odnosio na obezbjeđivanje asistenata u nastavi i pristupačnost obrazovnih objekata djeci sa smetnjama u razvoju.

Na osnovu predmeta koji su bili u radu pred Zaštitnikom, Mijušković konstatuje da je izražen problem siromaštva i da bi djeci iz siromašnih porodica trebalo pružiti posebnu podršku. Razvoj usluga iz sistema socijalne zaštite na lokalnom nivou ne odvija se potrebnom dinamikom. Još uvijek nijesu stvorene određene pretpostavke u smislu jasnog utvrđivanja cijene koštanja usluga, a postoje problemi i u pogledu licenciranja, odobrenja za rad i sl.

Ocijenila je da crnogorsko društvo nema odgovor na uticaj digitalizacije. Djeca prilikom edukacije o određenim pitanjima sve više koriste internet, u koji imaju više povjerenja nego u roditelje/staratelje ili profesionalce. Dostupnost različitog medijskog sadržaja takođe ima veliki uticaj na razvoj djece.

Zaključila je da se najveći problemi u ostvarivanju dječjih prava ogledaju u neadekvatnoj implementaciji strateških dokumenata, nedostatku kvalitetne evaluacije postignutog, izostanku međusektorske saradnje i dosljednoj primjeni pojedinih zakonskih rješenja koja dovode do uskraćivanja dječjih prava.

Zamjenik Zaštitnika mr Siniša Bjeković je predstavio ključna zapažanja u oblasti zaštite od diskriminacije, prava manjina i rodne ravnopravnosti. U radu su imali 155 predmeta, 20 više u odnosu na 2017. godinu, od čega je okončano 146. U 30 predmeta dato je 76 preporuka, a u 18 predmeta postupak je obustavljen, jer je povreda prava otklonjena tokom postupka. Trećina predmeta se odnosila na područje rada i zapošljavanja. Najranjivije grupe su osobe sa invaliditetom, predstavnici LGBTIQ populacije, članovi seoskih domaćinstava, starije osobe, žene, žrtve porodičnog nasilja i po prvi put, kao ranjiva društvena grupa pojavljuju se zaposleni u privatnom sektoru.

Jedan od problema koji se godinama ponavlja, a prepoznat je i u izvještajima međunarodnih organizacija odnosi se na statistiku. Još uvijek nema odgovarajuće statističke podloge kad su u pitanju predmeti u oblasti zaštite od diskriminacije, a pojedine odredbe Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o slučajevima prijavljene diskriminacije koji je donijelo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, nedovoljno su jasne zbog čega su i pokrenuli konsultacije sa svim subjektima koji rade na predmetima koji se tiču zaštite od diskriminacije. Održana je prva sjednica sa predstavnicima Ministarstva za ljudska i manjinska prava, nakon čega planiraju sastanke sa predstavnicima sudstva, tužilaštva i inspekcijskih organa. Sadašnja statistika se ne vodi na odgovarajući način propisan Pravilnikom ili se uopšte ne radi od strane pojedinih organa. Sudovi za prekršaje i Uprava policije su dobri primjeri ustanova koje posjeduju najkompleksnije, ali i najupotrebljivije podatke kada je u pitanju diskriminacija.

Porodično nasilje i dalje ostaje jedan od ključnih problema u crnogorskom društvu, o čemu svjedoči i sam broj predmeta, posebno prekršajnih. Bilježi se oko 2000 predmeta u prekršajnom postupku, oko 200 predmeta u krivičnom postupku i oko 250 prijava koje Uprava policije godišnje podnese. Činjenica je da se ovim problemom treba ozbiljno baviti.

Kada je riječ o osobama sa invaliditetom, jedan od osnovnih problema i dalje je nepristupačnost objekata u javnoj upotrebi. Naveo je primjer kada su predstavnici institucije Zaštitnika obilaskom glavne, šetačke ulice u Bijelom Polju utvrdili da nijedan objekat nije pristupačan za lica sa invaliditetom, ali je pozitivno što je predsjednik Opštine Bijelo Polje iskazao spremnost da postupi po preporukama Ombudsmana i unaprijedi stanje u toj oblasti.

U crnogorskom društvu je i dalje prisutna etnička distanca. Važan problem je i govor mržnje koji se sve više pomjera ka virtuelnoj stvarnosti. Položaj pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori u Izvještaju o radu Zaštitnika je prikazan na način što su ad-literam prenesena mišljenja koja su Zaštitniku dostavili manjinski savjet.

S obzirom da je Albanski nacionalni savjet svoje mišljenje dostavio naknadno, isto nije sadržano u Izvještaju Zaštitnika. Bjeković je najavio novi projekat Savjeta Evrope koji se tiče zaštite od diskriminacije i tijela za jednakost.

Bjeković je zahvalio Odboru za ljudska prava i slobode na podršci za sprovođenje Projekta „Istine i zablude o diskriminaciji“ u okviru kojeg je završeno istraživanje javnog mjenja. Dio podataka sadržan je u godišnjem Izvještaju o radu Zaštitnika, a dio će biti u posebnoj studiji koja se očekuje do kraja jula 2019. Na osnovu prikupljenih podataka, zaključeno je da sistem zaštite od diskriminacije građanima Crne Gore nije dovoljno poznat, o čemu svjedoče brojni indikatori- samo 11% ispitanika potvrdilo je da zna za Zakon o zabrani diskriminacije, oko 25% da zna da postoje antidiskriminacioni zakoni, ali nijesu sigurni šta oni znače. I dalje oko 70% ispitanih smatra da je diskriminacija prisutna u crnogorskom društvu.

U raspravi su učestvovali: dr Kenan Hrapović, ministar zdravlja, doc. dr Danilo Ćupić, generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Milan Tomić, direktor Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, dr Veselin Veljović, direktor Uprave policije, Milenko Vojičić, predsjednik Skupštine NVO „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore“, Milan Radović, programski direktor NVO „Građanska alijansa“ i poslanici: mr Mihailo Anđušić, dr Suad Numanović, Mirsad Murić, Momčilo Martinović i dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Ministar zdravlja dr Kenan Hrapović je podsjetio da je Vlada Crne Gore usvojila Strategiju zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja za period 2019-2023. i da je jedan od strateških ciljeva Vlade jačanje prostornih kapaciteta za pružanje usluga u oblasti mentalnog zdravlja. Naglasio je da je Klinički centar Crne Gore uz pomoć i podršku Ministarstva zdravlja završio reviziju glavnog projekta za izgradnju nove zgrade Klinike za psihijatriju, čija je vrijednost 5.600.000 eura. Ministarstvo zdravlja je inteziviralo komunikaciju sa međunarodnim finansijskim institucijama u nastojanju da obezbijedi potrebna sredstva, a u toku su pregovori sa Evropskom investicionom bankom. Intezivirana je zaštita mentalnog zdravlja na primarnom nivou gdje radi 97 pedijatar koji su izabrani doktori, a u Centrima za djecu sa posebnim potrebama rade posebno obučeni pedijatri za rad sa ovom djecom. U 18 domova zdravlja postoje Savjetovaništa za omladinu, dok u osam domova zdravlja postoje Centri za mentalno zdravlje gdje rade psihijatar, psiholog, socijalni radnik i medicinska sestra. Informisao je da su četiri ljekara na specijalizaciji dječje psihijatrije, od čega dva doktora završavaju u toku 2019, a dva u toku naredne godine. Dodijeljena je i specijalizacija za kliničkog psihologa. Pripremljen je Pravilnik kojim se uređuje registar za djecu sa smetnjama u razvoju, koji će se implementirati u Institutu za javno zdravlje. Veliki iskorak je ostvaren otvaranjem Centra za autizam, razvojne smetnje i dječju psihijatriju.

Ministar Hrapović se osvrnuo na podatke iz najnovijeg Istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS) koje je sprovela Uprava za statistiku - MONSTAT uz pomoć UNICEF-a. Podaci ukazuju da je 86% žena starosti od 15-49 godina nakon porođaja pregledalo stručno lice u zdravstvenoj ustanovi ili kod kuće, 90% djece uzrasta od 3-4 godine je dostiglo očekivani nivo razvoja u ranom djetinjstvu, 91% romskih žena od 15-49 godina tokom posljedne trudnoće

je makar jednom pregledalo stručno zdravstveno osoblje. U Crnoj Gori 13% žena starosti od 15-49 godina, trenutno udatih ili koje žive u zajednici, koristi kontracepciju. Procenat djece mlađe od dvije godine koja su podojena u toku prvog sata nakon rođenja porastao je sa 20 na 41% u romskoj populaciji, dok je 96% opšte populacije i 91% romske populacije pregledano u zdravstvenim ustanovama ili kod kuće nakon rođenja. Istakao je da Ministarstvo zdravlja i sve zdravstvene ustanove vrše svakodnevne edukacije i kampanje u pogledu važnosti vakcinacije djece i da u Crnoj Gori za razliku od susjednih država nije zabilježen nijedan smrtni slučaj kada su u pitanju morbile. Rezultat sprovedenih kampanja je da je za dvije godine procenat vakcinisane djece sa 46% povećan na 86%.

Generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova doc. dr Danilo Čupić je saopštio da instituciju Zaštitnika doživljavaju kao poželjnog, potrebnog i dobronamjernog „korektiva“ u radu organa javne vlasti koji ima ulogu i zadatak da svojim preporukama ukaže na nedostatke u radu i postupanju organa javne vlasti, težeći ka većem nivou poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda. U tom duhu cijene i odnose se prema njegovim preporukama. Takođe, smatraju da je komunikacija između Ministarstva unutrašnjih poslova i njegovih službi sa Odborom za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore na zavidnom nivou i da je od ključnog značaja za utvrđivanje adekvatnih i efikasnih rješenja u uvijek aktuelnoj problematici poštovanja ljudskih prava i sloboda.

Izveštaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu, kao i Izveštaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2018. godinu su važni za Ministarstvo unutrašnjih poslova iz sledećih razloga:

- daju eksterni presjek jednogodišnjeg rada i rezultata koje su postigli u oblasti poštovanja ljudskih prava i sloboda,

- ukazuju na slabosti koje se pojavljuju u radu i daju smjernice u vidu preporuka, i

- na određeni način su pod stalnim nadzorom od strane spoljnog partnera kada su u pitanju postupanja policijskih službenika u svakom konkretnom slučaju.

Saopštio je da su civilni nadzor i kontrola nad policijom, kao i saradnja sa NVO sektrom izuzetno značajni u njihovom radu. Naglasio je da se zalažu za nultu toleranciju prema kršenju ljudskih prava, posebno onih sa elementima nasilja. Rukovodstvo MUP-a i Uprave policije u dosadašnjem postupanju, po ocjeni Ombudsmana i Savjeta za građansku kontrolu rada policije, potvrdilo je čvrstu opredijeljenost da ni u policiji nema prostora, niti povlašćivanja i zaštite za nasilnike u uniformi u čemu će istrajati. Nijesu imuni, kao nijedna policija u svijetu, na prekoračenja ovlašćenja policijskih službenika, koja su pojedinačnog karaktera, ali svi kao društvo, uključujući i Skupštinu i Ombudsmana moraju stati u zaštitu policijskih službenika koji časno i odgovorno obavljaju svoje poslove, a zbog toga se nalaze na meti napada. Policijski službenici treba da budu svjesni ne samo da će biti pod stalnim nadzorom i da će odgovarati za nezakonito postupanje, već i da će biti zaštićeni i podržani kada njihov integritet bude ugrožen zbog primjene zakonskih ovlašćenja. Smatra da je kaznena politika po pitanju napada na službeno lice blaga s obzirom na posljedice koje može prouzrokovati.

Svi slučajevi nezakonitog postupanja policijskih službenika, za koje imaju dokaze se procesuiraju. Potvrda za to nalazi se i u Izveštaju Zaštitnika u kojem se navodi: „*Na početku 2018. godine, u javnost je dospio snimak neprofesionalnog postupanja službenika Uprave policije prema grupi mladića u Podgorici. Odmah je uslijedila adekvatna reakcija rukovodstva, službenici su identifikovani, slučaj je procesuiran, data su saopštenja za javnost i poslata je snažna poruka da se takvo postupanje više neće tolerisati. Zaštitnik, u skladu sa svojim mandatom, nije pokretao postupak povodom ovog slučaja, jer su nadležni organi postupili shodno zakonu, pokrenuti su odgovarajući postupci ispitivanja slučaja i utvrđivanja odgovornosti državnih službenika. Obzirom da se radilo o pozitivnom primjeru postupanja Uprave policije u ovakvom slučaju, Zaštitnik je pratio postupanje nadležnih organa*”. Generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova je saopštio da se potvrde takvog postupanja mogu vidjeti ne samo kroz konstatacije Ombudsmana, već i kroz javne pohvale Savjeta za građansku kontrolu rada policije i samih građana. Tokom 2018. u Ministarstvu unutrašnjih poslova su nastavili sa pozitivnim trendovima iz prethodne godine, što je i 65% građana prepoznalo i iskazalo svoje puno povjerenje u istraživanju o povjerenju u institucije Crne Gore.

Ukazao je da su značajni rezultati u oblasti ljudskih prava postignuti u implementaciji Istanbulske konvencije, posebno kroz rad Operativnog tima za borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama, ali i kroz unapređenje međuresorske saradnje, shodno novom Protokolu o postupanju institucija u slučajevima nasilja i kroz uspostavljanje Baze podataka za nasilje u porodici. Takođe, u Centru za edukaciju i stručnu obuku Crnogorskog ženskog lobija otvoren je socijalni servis „SOS linija za žrtve seksualnog nasilja“. Ova linija je dostupna 24 sata, sedam dana u nedjelji i na njoj rade kompetentne konsultantkinje i stručne radnice koje će omogućiti onima kojima je potrebna pomoć da preduzmu korake koji vode zaustavljanju i prevenciji nasilja.

Informisao je da je policija u 2018. godini pratila izvršenje više od 300 zaštitnih mjera, kako bi se na taj način žrtve zaštitile i osnažile i da MUP u kontinuitetu radi na poboljšanju i unapređenju kvaliteta rada policije po svim

pitanjima vezanim za rodno zasnovano i seksualno nasilje, što uključuje i programe edukacije. U planu je i osnivanje Centra za žrtve seksualnog nasilja.

S obzirom da je više puta ukazano na problem vršnjačkog nasilja, naglasio je da će MUP, u skladu sa svojim nadležnostima, odgovorno postupati u ovoj problematici gdje se moraju uključiti svi subjekti društva. MUP je sa Udruženjem "Roditelji" potpisao Memorandum o saradnji, kojim će se dati doprinos rješavanju pitanja iz oblasti porodičnog nasilja, kao i doprinos suzbijanju vršnjačkog nasilja u školama. Takođe, postoji tim Povjerenja Uprave policije i LGBT zajednice koji kontinuirano radi i daje pozitivne rezultate.

Ćupić je podsjetio da je u Izvještaju o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore navedeno da je podnešena 41 pritužba na rad policije i da su se najčešće odnosile na neažurnost i primjenu represivnih ovlašćenja. U sedam pritužbi je konstatovana povreda prava. Smatra da ova statistika pokazuje da se dosta stvari promijenilo u pozitivnom smislu, da MUP, kao institucija sazrijeva, ali da predstoji još dosta posla kako bi imali modernu i profesionalnu policijsku službu koja je u službi građana. Zaključio je da se i u drugim oblastima djelovanja MUP-a, shodno Izvještaju Zaštitnika, primjećuje napredak i pozitivne ocjene, posebno u oblasti statusnih prava građana, prava djeteta, migracija i azila gdje se konstatuje „ažurno postupanje po zahtjevima Zaštitnika, što je primjer dobre institucionalne saradnje u zaštiti prava građana“.

Direktor Uprave za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić je naglasio da ga raduje što je i u ovom Izvještaju Zaštitnika sadržana konstatacija da je saradnja Zaštitnika sa upravom UIKS-a na visokom i profesionalnom nivou. U 2018. zabilježeno je 97 pritužbi na rad Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, što je značajan pad u odnosu na 2017. kada ih je bilo 165. U 2018. zabilježeno je samo deset pritužbi na rad zdravstvene službe UIKS-a. Već duže vrijeme ne mogu da zaposle ljekara opšte prakse kako bi dodatno unaprijedili sistem zdravstvene zaštite. Podsjetio je i na Zaključak Odbora za ljudska prava i slobode sa Konsultativnog saslušanja na temu „Stanje u zatvorskom i pritvorskom sistemu Crne Gore“ iz decembra 2018. godine kojim se pohvaljuju aktivnosti UIKS-a preduzete na poboljšanju uslova, čak i većem obimu od realno mogućeg. Informisao je:

- da su zamijenili krov na Paviljonu A, adaptirali pojedine sobe za smještaj zatvorenika, mijenjaju krovove u ostalim objektima i preduzimaju niz drugih aktivnosti radi poboljšanja uslova za boravak lica lišenih slobode;
- da ovih dana završavaju zdravstvenu ambulantu u Zatvoru za kratke kazne;
- u toku je izbor glavnog projektanta za četiri nova objekta: Specijalnu zdravstvenu ustanovu, novu Prijavnicu, Objekat Odjeljenja otvorenog tipa i Multifunkcionalni objekat;
- da je vidno unapređenje uslova u Zatvoru u Bijelom Polju;
- da nastoje u što većoj mjeri radno angažovati zatvorenike i da je završena obuka devet zatvorenika koji su dobili sertifikate za bravare i stolare, a u saradnji sa HELP-om u toku je obuka šest zatvorenika za proizvodnju u plastenicima i šest za pomoćne kuvare, a u toku je licenciranje Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za obuku zatvorenika.

Direktor UIKS-a je zaključio da ne može garantovati da neće biti prekoračenja ovlašćenja, ali može da će svaki takav slučaj biti procesuiran. Takođe, zaključio je da je smanjenje broja pritužbi lica lišenih slobode rezultat dobrog djelovanja i svih aktivnosti preduzetih od strane Uprave za izvršenje krivičnih sankcija.

Direktor Uprave policije dr Veselin Veljović je istakao da prihvata preporuke iz Izvještaja Zaštitnika upućene Upravi policije, naglašavajući da posebno ohrabruje što je u Izvještaju Zaštitnika prepoznato da državni organi, a među njima i Uprava policije sve više shvataju značaj ljudskih prava, kao i obavezu da sarađuju sa Zaštitnikom. Uprava policije će nastaviti da ulaže intenzivne napore na ostvarivanju ranijih preporuka Zaštitnika koje nijesu mogli realizovati iz objektivnih i opravdanih razloga. Podsjetio je da se Zaštitnik u prvom dijelu Izvještaja osvrnuo na neriješene slučajeve kršenja ljudskih prava od strane policijskih službenika, a u kontekstu neispunjenih preporuka upućenih Upravi policije upućene u ranijim godišnjim izvještajima koje se najvećim dijelom odnose na pritužbe na postupanje policijskih službenika tokom uličnih protesta 2015. U tom pravcu su i preporuke iz Izvještaja Zaštitnika za 2017. godinu koje je podržala Skupština Zaključkom donijetim povodom razmatranja Izvještaja. Naglasio je da Uprava policije u potpunosti sarađuje sa nadležnim tužilaštvom, kao i svim predstavnicima nadzornih mehanizama nad radom policije u cilju rasvjetljavanja nezakonitog postupanja pripadnika nekadašnje Specijalne antiterorističke jedinice na uličnim protestima. Izmjene Zakona o unutrašnjim poslovima iz decembra 2018. u dijelu poslova unutrašnje kontrole propisuju preduzimanje mjera i radnji u cilju otkrivanja i suzbijanja krivičnih djela policijskih službenika izvršenih na radu i u vezi sa radom. U svim aktivnostima, u kojima učestvuju službenici novog Sektora specijalne policije na njihovim uniformama istaknute su slovno numeričke oznake koje omogućavaju njihovu identifikaciju. U narednom periodu, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Savjetom za građansku kontrolu rada policije, biće nastavljene aktivnosti daljeg unapređenja, tj. iniciranja izmjena i dopuna zakona i podzakonskih akata u cilju propisivanja rješenja koja će, u zakonom opravdanim slučajevima, garantovati

identifikaciju službenika koji zadatke izvršavaju prikrivenog lica. Ukazao je da se u sprovođenju zakona i primjeni policijskih ovlaštenja dešava da, usled nezakonitog ponašanja policijskih službenika, dođe do ispoljavanja brutalnosti ili prekoračenja upotrebe sredstava prinude. Iako te pojave nijesu ekskluzivitet Crne Gore, obaveza je da se takvo postupanje spriječi i da se slučajevi nezakonitog postupanja kojih je, nažalost, bilo u proteklim godinama, rasvijetle i najoštrije sankcionišu. Direktor Uprave policije je iskazao spremnost da i naknadno, po saznanju za eventualna prekoračenja ovlaštenja od strane policijskih službenika, te slučajeve procesuiraju.

S obzirom da se u Izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru za 2018. navodi da se zlostavljanje od strane policije mora riješiti strožijom kontrolom zapošljavanja i boljom obukom, podsjetio je da policijski službenici, pored opštih moraju ispunjavati i posebne uslove u pogledu psiho-fizičke sposobnosti i da budu dostojni za obavljanje policijskih poslova. Za posebne psiho-fizičke testove i preglede zadužena je posebna komisija koju čine ljekari, ekperti iz oblasti ljudskih resursa, zatim službenici koji se bave nadzorom nad radom policije, kao i drugi potrebni stručni i obrazovni profili.

Najavio je da će i u budućnosti nastaviti sprovođenje odgovarajućih obuka, promovisanje Etičkog kodeksa u cilju podizanja svijesti policijskih službenika o važnosti poštovanja ljudskih prava, etičkih načela i jačanja etičkog i moralnog ponašanja u praksi. Važno je sprovođenje i drugih aktivnosti usmjerenih ka sprečavanju nezakonitosti u radu, prvenstveno kroz jačanje profesionalnog integriteta, ali i ka suzbijanju policijskih nezakonitosti, razvijanjem kapaciteta za njihovo otkrivanje, rasvjetljavanje i dokazivanje.

Naglasio je da su u Izvještaju Zaštitnika konstatovani okončani postupci po 41 pritužbi na rad policije od ukupno 42 pritužbe. Pritužbe su se uglavnom odnosile na nepostupanje po prijavama građana i njihovim zahtjevima, a u 12 slučajeva odnosile su se na prava lica lišenih slobode.

Posebno ohrabruje podatak da se od ukupnog broja pritužbi podnešenih Zaštitniku tokom 2018. godine, samo 4,38% odnosilo na rad Uprave policije, kao i pohvala Zaštitnika za brzu i djelotvornu reakciju Uprave policije nakon što je u javnost dospio snimak neprofesionalnog postupanja policijskih službenika prema grupi mladića u centru Podgorice u februaru 2018. Prema njegovim saznanjima, tri policijska službenika su zaključila sporazum o priznanju krivice, na osnovu čega je donesena presuda. Četvrti policijski službenik i pripravnik nijesu zaključili sporazum o priznanju krivice i u odnosu na njih u krivičnom postupku će se utvrditi činjenice, odnosno, donijeće se zakonita presuda. Takođe, tim povodom, u odnosu na četiri policijska službenika blagovremeno je pokrenut disciplinski postupak zbog težih povreda službene dužnosti i privremeno su udaljeni sa rada. Pripravniku je istekao pripravnički staž, nakon čega nije zasnovao radni odnos u Upravi policije.

Naglasio je da je nesporno da je institucionalni sistem za nadzor nad policijom značajno poboljšan proteklih godina. Unutrašnji, parlamentarni, a posebno građanski nadzor nad radom policije, predstavljaju dodatni pritisak, ali i obavezu i podsticaj Upravi policije u cilju spriječavanja i suzbijanja svih oblika nezakonitog ponašanja policijskih službenika, a prvenstveno onih koji se ispoljavaju kao brutalnost ili prekoračenje upotrebe sredstava prinude. Istakao je da su međunarodni standardi ljudskih prava za policijsko postupanje predmet posebne pažnje u Upravi policije i da u okviru Odjeljenja za analitiku i unapređenje rada policije postoji sistematizovano posebno radno mjesto gdje se obavljaju poslovi unapređenja zaštite ljudskih prava u policijskom postupanju, uključujući i praćenje sprovođenja preporuka CPT-a, kao i saradnje sa nevladinim organizacijama koje realizuju projekte sistemskog unapređenja ljudskih prava u Crnoj Gori.

U skladu sa usvojenim predlogom Savjeta za građansku kontrolu rada policije u odnosu na imenovanje starješine za komunikaciju i saradnju Uprave policije sa građanskim nadzorom policije, rukovodilac Odjeljenja za analitiku i unapređenje rada policije, tj. Odjeljenje uredno i ažurno vodi računa o komunikaciji sa Savjetom radi poboljšanja sadržajnog kvaliteta odgovora upućenih Savjetu, njihove blagovremenosti, kao i radi unapređenja primjena tekovina Savjeta i vođenja kontinuiranog dijaloga o razvoju policijske organizacije.

Implementacijom novog Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije, za potrebe službenika Sektora specijalne policije i implementacijom novog Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji MUP-a, za potrebe svih ostalih policijskih službenika, stvorili su se preduslovi za veće angažovanje psihologa i psihijatara u pružanju stručne pomoći policijskim službenicima, posebno nakon izlaganja izuzetno stresnim situacijama. Smatra da će se na ovaj način smanjiti rizik od destruktivnog, ali i autodestruktivnog ponašanja pripadnika policije.

Upravi policije su u protekloj godini prijavljena četiri događaja u kojima se kao oštećeni pojavljuju novinari, mediji ili njihova poslovna i lična imovina. Svi slučajevi su kvalifikovani kao krivična djela, koja su procesuirana prema nadležnom tužiocu. Saopštio je da su u izvještajnom periodu svi napadi na novinare rasvijetljeni. Prije dva dana, odmah nakon saznanja, procesuirano je lice zbog postojanja osnovane sumnje da je, posredstvom društvene mreže, ugrozilo sigurnost novinara „Vijesti“.

U Izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru za 2018. godinu konstatovano je, između ostalog, da je naša država postigla određeni nivo spremnosti kada je riječ o slobodi izražavanja, ali da tokom 2018. nije postignut napredak, sa predlogom da se ulože napori da se prethodne preporuke ispune.

Naglasio je da se istraga najdrastičnijeg napada na novinare u izvještajnom periodu, odnosno nanošenja teških tjelesnih povreda novinarki "Vijesti" nastavlja do potpunog rasvjetljavanja. I pored očiglednih pomaka u istragama napada na novinare, svjesni su obaveze da sve napore i resurse moraju uložiti da se rasvijetle raniji slučajevi nasilja nad novinarima, koji su ostali neriješeni. U vrhu prioriteta u radu Uprave policije je stvaranje povoljne klime i uslova za slobodu izražavanja, odnosno bezbjednog ambijenta za slobodno i sigurno obavljanje novinarske profesije. Uprava policije pruža punu podršku u radu Komisiji za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija. U saradnji policije i Komisije nema spornih, niti otvorenih pitanja. Održana su dva radna sastanka i zajednička je ocjena da je saradnja dodatno unaprijeđena. U cilju brže i efikasnije komunikacije, jedan od savjetnika direktora određen je kao kontakt osoba Uprave policije, koja, po potrebi, ostvaruje komunikaciju sa predstavnicima novinarske profesije u vezi sa konkretnim predmetima. Takođe, data je mogućnost da sjednicama prisustvuju policijski inspektori koji rade na određenom predmetu.

Doprinos zaštiti prava na slobodu izražavanja dat je i novim aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije, kojim je u Sektoru kriminalističke policije, u Odsjeku za borbu protiv opšteg kriminaliteta sistematizovano radno mjesto - koordinator za sprečavanje i otkrivanje napada na novinare i predstavnike medija.

Imajući u vidu da je, shodno pozitivnim propisima, glavni zadatak policije da stvori uslove za slobodu i bezbjednost ličnosti svih građana, pri čemu ima ovlaštenje da, u određenim situacijama predviđenim zakonom, lišava slobode, kao i da upotrijebi sredstva prinude, direktor Uprave policije je zaključio da je zaštita ljudskih prava u postupanju policijskih službenika imperativ, ali i izazov i prioritet u radu Uprave policije.

Predsjednik Skupštine NVO „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore“ Milenko Vojičić je saopštio da je institucija Zaštitnika jedna od državnih institucija na čiji rad osobe sa invaliditetom vrlo rijetko imaju primjedbe. Osobe sa invaliditetom nemaju dovoljno saznanja o postojanju institucije Zaštitnika i smatra da bi Institucija trebalo da bude prisutna i na društvenim mrežama. Mišljenja je da mnoga ministarstva prilikom pripreme novih ili izmjene postojećih zakona ne poštuju nalaze i preporuke iz Analize usklađenosti zakona sa Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom i Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Ukazao je na probleme pristupačnosti za osobe sa invaliditetom u obrazovnim ustanovama i na trend smanjenja broja upisanih osoba sa invaliditetom na višim nivoima obrazovanja. Obrazovanje se ne može smatrati inkluzivnim, jer osobe sa invaliditetom zbog neprostopačnosti objekata i prostorija u kojima se odvija kabinetska nastava koje su najčešće na spratu, nijesu u mogućnosti da pohađaju nastavu. Zbog nepristupačnosti često ne mogu da upišu fakultete prema svojim preferencijama, niti da steknu potrebna znanja kako bi zadovoljili zahtjeve na tržištu rada. Ocijenio je da postoje problemi u dobijanju fizioterapeutskih usluga i u kvalitetu i broju ortopedskih pomagala.

Programski direktor NVO "Građanska alijansa" Milan Radović je ocijenio da je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu veoma detaljan, sveobuhvatan i kvalitetan i može biti koristan za nevladin sektor, a posebno za predstavnike državnih institucija čiji rad se prati. U njemu je otvoreno prikazano sve što nije dobro u radu državnih institucija, a tiče se ljudskih prava građana Crne Gore. Smatra da je institucija Zaštitnika nastavila sa jačanjem svojih kapaciteta i vidljivosti, čime je ostvarila i napredak u radu. Mišljenja je da je što prije potrebno pokrenuti postupak izbora novog Zaštitnika, popuniti mjesto četvrtog zamjenika Zaštitnika koje je upražnjeno skoro godinu dana i preduzeti dalje aktivnosti na jačanju kapaciteta ove Institucije.

Iskazao je zabrinutost za ostvarivanje onih prava pripadnika marginalizovanih društvenih grupa za koje država troši značajne resurse, novac i kapacitete, ali u praksi i dalje nema značajnijih pozitivnih pomaka. Nijedna marginalizovana grupa ne uspijeva izaći iz pozicije ranjivosti. Veoma je važno uložiti dodatne napore u sprovođenju integrativne politike. Ukazao je na problem kulture ponašanja službenika policije u slučajevima kršenja ljudskih prava kada ne žele da svjedoče o kršenjima ljudskih prava počinjenih od strane njihovih kolega.

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su ocijenili da je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za 2018. godinu metodološki dobro koncipiran, pregledan, kvalitetan, detaljan i sveobuhvatan.

Poslanik mr Mihailo Anđušić je ukazao na važnost uspostavljanja adekvatne elektronske evidencije pred nadležnim organima o slučajevima diskriminacije. Cijeni ažurnost institucije Zaštitnika i visok stepen realizovanih predmeta. Takođe, saopštio je da se rijetko čuju pozitivne ocjene o radu jedne institucije i od nevladinog sektora i svih drugih zainteresovanih strana kao što je slučaj kada se ocjenjuje rad Zaštitnika.

Poslanik dr Suad Numanović smatra da je institucija Zaštitnika kadrovski ojačana i da zaposleni posjeduju dovoljno znanja o svim aspektima zaštite ljudskih prava. Istakao je da se ljudska prava ne „poklanjaju“, već se stiču

rođenjem. Značajno je povećana vidljivost institucije, a za pohvalu je i procenat riješenih predmeta. Naglasio je da je potrebno imati nultu toleranciju na svako kršenje ljudskih prava. Kada je u pitanju kršenje ljudskih prava posebno je istakao nasilje u porodici i nasilje nad djecom. Istakao je važnost međusektorske saradnje koju treba unapređivati. U narednom periodu veću pažnju treba posvetiti implementaciji zakona koji su dobri i usklađeni sa međunarodnim standardima. Iako je u prethodnom periodu urađeno mnogo na poboljšanju prava pripadnika marginalizovanih grupa, još ima prostora za unapređenje njihovog položaja u društvu. Zaključio je da se ljudska prava u Crnoj Gori iz godine u godinu sve više poštuju, ali ukoliko želimo nultu toleranciju na kršenje ljudskih prava posebne napore treba uložiti na prevenciju, jer prevencija najmanje košta, a daje najbolje efekte.

Poslanik Mirsad Murić je ocijenio da je za kvalitetno ostvarivanje ljudskih prava potrebno imati stručan kadar, dovoljno finansijskih sredstava i razvijenu svijest građana. Raduje ga što je institucija Zaštitnika postupila po Zaključku Skupštine donesenom povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika za 2017. godinu. Osvrnuo se probleme mentalnog zdravlja djece i istakao da još uvijek nemamo dovoljno podataka o tom segmentu ljudskih prava. Pored porodice, značajnu podršku djeci treba pružiti u školama zbog čega treba raditi na kadrovskom jačanju, angažovanjem psihologa, pedagoga i logopeda.

Poslanik Momčilo Martinović je istakao da je Izvještaj Zaštitnika iz godine u godinu na sve većem nivou. Smatra da je instituciju Ombudsmana neophodno i dalje kadrovski i materijalno jačati, o čemu treba voditi računa prilikom utvrđivanja budžeta za ovu Instituciju. Treba stvoriti uslove koji će omogućiti da se više bave uzrocima, a ne posledicama kršenja ljudskih prava. Suština je da se bave prevencijom kršenja ljudskih prava i sloboda, a ne reaktivnim djelovanjem, zbog čega je veoma važno da se Instituciji opredijeli dovoljno sredstava za sprovođenje različitih istraživanja. Evidentna je i veća vidljivost institucije Zaštitnika. Sugerisao je da se razmisli o potrebi uspostavljanja Zlatnih savjetnika Zaštitnika ne samo za oblast prava djeteta, već i za oblast koja se odnosi na zaštitu prava osoba sa invaliditetom. Raduje ga što su preporuke Zaštitnika ozbiljno prihvaćene od svih nadležnih subjekata koji su već preduzeli aktivnosti na njihovoj realizaciji.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković smatra da Zaštitnik kroz svoj godišnji Izvještaj o radu najsvjetlije prikazuje gdje se Crna Gora danas nalazi po pitanju poštovanja ljudskih prava i sloboda. Važnim smatra što Zaštitnik daje jasne smjernice za rad institucija u narednom periodu i za rješavanje identifikovanih problema. Veliki iskorak je urađen u razvoju ljudskih prava i sloboda i sigurnog društva u Crnoj Gori, a napredak je prepoznat i od strane međunarodne zajednice. Zakonodavstvo je veoma dobro, usklađeno sa standardima Evropske unije, ali se u Izvještaju EK konstatuje da su sudski slučajevi u oblasti zaštite od diskriminacije i dalje veoma rijetki. Osvrnuo se na porodično nasilje, kojeg kod nas ima kao i u evropskim državama, ali je manje procesuiranih slučajeva, jer se ta pojava shvata kao intimna stvar a ne društveni problem.

Prokomentarisao je i dva predmeta iz Izvještaja o radu Zaštitnika u kojima su date preporuke CB Podgorica i Centru za socijalni rad Podgorica da se obezbijedi pravo zaštite identiteta i privatnosti lica koja prijavljuju bilo koji oblik nasilja, zlostavljanja i iskorišćavanja i preporuka Ministarstvu zdravlja da se razmotri postojeća praksa izdavanja lijeka „Buprenofrin“ koja je restriktivna i nepovoljna za njegove svakodnevne korisnike.

Ministar zdravlja dr Kenan Hrapović je pojasnio da se „Buprenofrin“ na dobrovoljnoj bazi koristi kao supstitucija za osiguranike koji su bili korisnici psihoaktivnih supstanci. To je dovelo do prevelike zloupotrebe u pogledu korišćenja ovog lijeka koji se ranije izdavao na recept od strane doktora nakon čega je preprodavan od strane pacijenata. S obzirom da u takvim situacijama pacijent nije koristio propisanu terapiju, Ministarstvo zdravlja je formiralo tim psihijatara koji su donijeli nove Smjernice za korišćenje ovog lijeka po kojima lijek mora biti konzumiran uz prisustvo medicinskog radnika, čime se pomaže pacijentu i istovremeno sprečava njegova preprodaja i zloupotreba. Ukazao je da ovi pacijenti sve češće fizički napadaju medicinske radnike zbog čega medicinske službe moraju biti ojačane službom zaštitara.

U završnoj riječi, zamjenica Zaštitnika Zdenka Perović je poručila da nedostaje državna baza podataka o predmetima koji se odnose na diskriminaciju, dok Zaštitnik ima svoju evidenciju po tom pitanju. Saglasna je da je neophodno povećati budžetska sredstva za instituciju Zaštitnika, jer bi veća sredstva omogućila i veći obim rada. Kada je riječ o komunikaciji sa javnošću, u toku je razvoj komunikacione strategije u instituciji Zaštitnika, čiji se rezultati očekuju tokom 2020. Takođe, saglasna je da je neophodno unaprijediti saradnju Zaštitnika sa organima javne uprave. Ocijenila je da bi Vlada Crne Gore trebala više da se bavi Izvještajima i preporukama Zaštitnika koji bi, po njihovom mišljenju, trebali da budu materijal za izradu plana rada Vlade.

Zamjenica Zaštitnika je mišljenja da program "12 koraka" koji ima za cilj liječenje bolesti zavisnosti nije dovoljno promovisan. Problem je motivacija zavisnika od psihoaktivnih supstanci koji često odustaju od liječenja.

Zamjenica Zaštitnika Snežana Mijušković je poručila da je dobro mentalno zdravlje djece blagodat svih nas i ono za šta bi trebalo da se borimo. Djeci treba omogućiti zdravo odrastanje kako bi mogli da postanu korisni članovi društva. Regulatora u nekim sektorima je ograničavajuća za obezbjeđenje adekvatnog kadra – škola do 500 učenika može da ima ili pedagoga ili psihologa, preko 500 može da ima psihologa i pedagoga. Na školu sa 1.000 učenika je potencijalno usmjereno 5.000 građana, te dva stručnjaka ne mogu biti dovoljna za pružanje adekvatne usluge za rješavanje problema sa kojim se djeca, roditelji i nastavnici suočavaju.

Konstatovala je da je su po pitanju mentalnog zdravlja dali jasne preporuke Vladi Crne Gore, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu sporta i mladih, Ministarstvu kulture i lokalnim samoupravama. Od njih je zatražena informacija o aktivnostima preduzetim na ispunjenju preporuka Zaštitnika. Odgovori državnih institucija su bili vrlo šturi, dok su izvještaji lokalnih samouprava bili vrlo detaljni i iscrpni o svim aktivnostima koje preduzimaju u skladu sa svojim mandatima. Smatra da je međusektorska saradnja na terenu izuzetno složena.

Zamjenik Zaštitnika mr Siniša Bjeković je pojasnio da se Mišljenje Zaštitnika vezano za „Buprenofrin“ ne odnosi na restriktivno propisivanje samog lijeka i restriktivno korišćenje lijeka, već za restriktivni način kontrole zloupotrebe uzimanja takvog lijeka. O tome je razgovarao i sa direktorom Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i o uslovima korišćenja tog lijeka u zatvoru. U uputstvu se navodi da se korišćenje ovog lijeka vrši na sedmodnevnoj osnovi, nigdje nije propisano na dnevnoj osnovi, a imajući u vidu da se od svakog pacijenta zahtijeva da bude dnevno prisutan u metadonskom centru i uzima lijek u prisustvu zdravstvenog radnika, smatra da toj osobi nije omogućeno da napusti prostorije metadonskog centra duže od 24 sata. Postoji više načina kontrole zloupotrebe tog lijeka.

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova "za") podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu.

Nakon rasprave, Odbor je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnio Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2018. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na 40. sjednici, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u skladu sa članom 47 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Odbor je jednoglasno (šest glasova „za“) podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu i odlučio da predloži Skupštini da donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu.
2. Skupština pozdravlja visok stepen ažurnosti Zaštitnika u postupanju po pritužbama građana s obzirom da je postupak okončan u 96,62% predmeta. Za pohvalu je i povećana vidljivost Institucije, terenski rad i održavanje Dana Zaštitnika u šest opština tokom kojih je zabilježen i povećan odziv građana. Skupština konstatuje da je u 2018. institucija Zaštitnika bila posvećena razvoju odnosa koji doprinose promociji jednakosti i jačanju saradnje sa organizacijama civilnog društva, regionalnim i međunarodnim tijelima koja unapređuju, štite i promovišu ljudska prava i slobode.
3. Skupština pozdravlja napredak u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori koji je, kao i prethodnih godina, izraženiji na području zakonodavstva. Skupština ocjenjuje da je u narednom periodu neophodno posvetiti veću pažnju prevenciji kršenja ljudskih prava, a organi i institucije zaduženi za sprovođenje

- zakona treba odlučnije i efikasnije da reaguju na svaki slučaj kako bi se obezbijedila puna primjena zakona i vladavina prava.
4. Skupština izražava zadovoljstvo informacijom da nadležni organi sve više prepoznaju svoj interes da sarađuju sa Zaštitnikom i u toku samog ispitnog postupka otklanjaju povrede prava. Takođe, Skupština izražava uvjerenje da će subjekti kojima je Zaštitnik tokom 2018. godine uputio 235 preporuka odgovorno pristupiti njihovoj realizaciji, kao i da će sve preporuke sadržane u Izvještaju o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda biti blagovremeno i sa dužnom pažnjom razmotrene, a nakon toga i realizovane kako bi se doprinijelo daljem unapređenju ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori.
 5. Skupština ocjenjuje da je ostvaren određeni napredak, ali su i dalje prisutne nepravilnosti i slabosti u pogledu rada i efikasnosti javne uprave što nepovoljno utiče na ostvarivanje prava građana, na princip pravne sigurnosti i jednakost građana pred zakonom. Stoga je neophodno raditi na podizanju svijesti zaposlenih o principima dobre uprave i uspostavljanju efikasnog sistema odgovornosti u javnom sektoru, dok organi javne uprave treba da nastave sa jačanjem svojih kapaciteta i osnaže mehanizme kontrole i nadzora rada javne uprave. Takođe, potrebno je pojednostaviti i ubrzati proces modernizacije, depolitizacije i optimizacije javne uprave, kako bi služila kao servis građana.
 6. Iako je ostvaren određeni napredak u oblasti prava djeteta, Skupština konstatuje da i dalje ima problema u ostvarivanju dječjih prava koji se ogledaju u neadekvatnoj implementaciji strateških dokumenata, nedostatku kvalitetne evaluacije postignutog, izostanku međusektorske saradnje i dosljednoj primjeni pojedinih zakonskih rješenja koja dovode do uskraćivanja dječjih prava.
Imajući u vidu važnost zaštite prava djeteta, ocjenu datu u posljednjem Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori, kao i veliki broj veoma kvalitetnih preporuka koje je Zaštitnik dao u cilju unapređenja stanja u oblasti prava djeteta i mladih (u 2018. godini pored 117 preporuka datih u 32 predmeta, Zaštitnik je dao i 15 opštih preporuka po pojedinim podoblastima i podsjetio na opšte preporuke date u 2017. godini kada ih je bilo 61) i polazeći od toga da se ne može sa sigurnošću utvrditi da li Zaštitnik podsjeća na sve ili pojedine preporuke date u prethodnoj godini, Skupština ocjenjuje da je neophodno da Zaštitnik utvrdi jasan mehanizam praćenja datih preporuka u oblasti prava djeteta sa povratnim informacijama o njihovoj ispunjenosti i na taj način izvještava Skupštinu Crne Gore.
 7. Skupština smatra važnim što je u 2018. godini u Sektoru za zaštitu od diskriminacije ispraćen stepen realizacije preporuka datih u 2017. godini, o čemu su dati precizni podaci u Izvještaju za 2018. godinu- što zaslužuje sve pohvale.
Skupština konstatuje poboljšanje rada institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u Sektoru za zaštitu od diskriminacije, što je u Izvještaju o Crnoj Gori za 2019. godinu prepoznala i Evropska komisija.
 8. Imajući u vidu da i pored precizne zakonske obaveze utvrđene članom 33 Zakona o zabrani diskriminacije, Zaključaka Skupštine Crne Gore donesenih povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014, 2015, 2016. i 2017. godinu, brojnih apela i sugestija Odbora za ljudska prava i slobode i konstatacija Zaštitnika, još uvijek nije uspostavljena odgovarajuća evidencija o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama u vezi sa diskriminacijom, neophodno je da nadležni organi definisani Zakonom dosledno primijene navedenu zakonsku odredbu i da se pronade model-mehanizam za uspostavljanje i vođenje “zbirne” evidencije na Zakonom propisan način.
Ovo je naročito važno i radi praćenja stanja navedene oblasti, kao i definisanja preciznih preporuka koje bi sa nivoa Institucije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije, upućivao nadležnim organima, na osnovu posebne evidencije o svim podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama u vezi sa diskriminacijom, u nadležnosti sudova, državnih tužilaštava, organa za prekršaje, organa uprave nadležnog za policijske poslove i inspeksijskih organa, a koji su, takođe zakonski dužni da vode posebne evidencije.
 9. S obzirom da je i dalje prisutno nedovoljno prepoznavanje i procesuiranje slučajeva diskriminacije, na šta ukazuje i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, neophodno je da Zaštitnik, u saradnji sa nadležnim subjektima, prvenstveno Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, uloži dodatne napore na promociji zakonodavnog okvira kojim je regulisana oblast antidiskriminacije u cilju približavanja ove oblasti kako građanima, tako i nadležnim organima koji postupaju u slučajevima koji se tiču diskriminacije.

10. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju ovog Zaključka.
11. Skupština će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Ministarstvu pravde, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Odbor za ljudska prava i slobode se upoznao sa Mišljenjem Odbora za rodnu ravnopravnost o razmatranju Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu, broj 00-72/19-13/3 EPA 675 XXVI od 22. aprila 2019. godine.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik Momčilo Martinović, član Odbora.

DRUGA TAČKA- GODIŠNJI IZVJEŠTAJ NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU TORTURE ZA 2018. GODINU, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Uvodno obrazloženje Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2018. godinu dala je zamjenica Zaštitnika Zdenka Perović. Informisala je o sledećem:

- u 2018. godini obavljena su 23 obilaska organa, organizacija i ustanova u kojima su smještene lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje, čime je Plan obilazaka realizovan 100%, kao i jedan neplanirani ad hoc obilazak i svi su bili nenajavljeni;
- redovnim obilascima obuhvaćene su: organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova - Uprave policije i to: CB Budva, OB Cetinje, CB Bar, OB Mojkovac, OB Kolašin, OB Kotor i CB Podgorica, granični prelazi “Ranče” - Pljevlja, “Dobrakovo” - Bijelo Polje i “Kula” – Rožaje; Klinika za psihijatriju Kliničkog centra Crne Gore i JU Dom starih “Grabovac”;
- kontrolnim obilascima obuhvaćene su organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova - Uprave policije i to: CB Nikšić, OB Plav, OB Andrijevića, OB Rožaje i CB Herceg Novi, Specijalna bolnica za psihijatriju u Kotoru i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija (četiri obilaska u Podgorici i jedan u Bijelom Polju);
- ad hoc obilazak obavljen je na graničnom prelazu Dobrakovo u trenutku kada je izvršena primopredaja zatvorenika između predstavnika Republike Srbije i Crne Gore i
- u januaru 2018. godine donešen je Zakon o strancima kojim je Zaštitniku propisana nova obaveza da, u svrhu preventivnog djelovanja, prati sprovođenje prinudnog udaljenja stranaca i preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda.

Perović je izjavila da je u 2018. godini, kao i 2017. godine, Nacionalni mehanizam za prevenciju torture radio u otežanim uslovima. U NPM-u je radila samo jedna službenica, jer je druga bila na roditeljskom odsustvu. Usled ove okolnosti i otežanog prijema službenika na određeno vrijeme na zamjenu odsutne službenice, tokom gotovo čitave izvještajne godine u realizaciji obilazaka NPM-a su bile uključene savjetnice/ci iz istog i drugih sektora.

Ocijenila je da i 2018. godinu karakteriše dobra saradnja sa službenim licima u ustanovama jer su članovi tima NPM-a imali neograničen pristup svim službenim prostorijama, dokumentaciji, kao i mogućnost povjerljivog razgovora sa zatečenim licima.

Posebno je istakla da je Evropska komisija u poslednjem Izvještaju o Crnoj Gori ocijenila da je kapacitet NPM-a ojačan, što dokazuju rezultati njegovog rada. Skrenula je pažnju na preporuku Evropske komisije upućenu NPM-u koja se tiče neophodnosti proaktivnijeg pristupa prilikom rada. Mišljenja je da je to rezultat nedostatka njihove komunikacije i informisala da su stupili u kontakt sa Delegacijom Evropske unije radi uspostavljanja protokola kontinuirane razmjene informacija.

Predstavila je rezultate do kojih su došli sagledavanjem stanja, navodeći sledeće:

- u centrima i odjeljenjima bezbijednosti i dalje određeni broj prostorija za zadržavanje ne ispunjavaju standarde CPT-a koji se tiču kvadrature, prirodne i vještačke svjetlosti i higijene;

- zadržana lica koja je NPM zatekao prilikom obilaska u 2018. godini nijesu imali primjedbe na postupanje službenika u pritvorskim jedinicama;
- veliki problem predstavlja činjenica da policijski službenici nemaju adekvatnu psihološku podršku nakon incidentnih situacija, uključujući napade na službenike;
- i dalje nedostaje potreban broj izvršilaca u Službi obezbjeđenja Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i nijesu obezbijeđeni kontinuirani zdravstveni pregledi za službenike, dok službenici Sektora za tretman i dalje nemaju adekvatan prostor za rad u pojedinim paviljonima;
- ukupni životni uslovi u Specijalnoj psihijatrijskoj bolnici u Dobroti i dalje su jako loši zbog manjka medicinskog osoblja, vrlo loših materijalnih uslova i prenatrpanosti.

U raspravi su učestvovali: generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova doc. dr Danilo Ćupić, direktor Uprave policije dr Veselin Veljović, direktor Uprave za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić, v.d. generalne direktorice Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja dr Mevlida Gusinjac, predsjednik Skupštine NVO „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore“ Milenko Vojičić, programski direktor NVO „Građanska alijansa“ Milan Radović i predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković.

Generalni direktor Direktorata za poslove nadzora doc. dr Danilo Ćupić je saopštio da je Ministarstvo unutrašnjih poslova uložilo značajne napore na otklanjanju uočenih nedostataka i realizaciji preporuka NPM-a, posebno u dijelu edukacije policijskih službenika i obezbjeđivanju materijalnih uslova za boravak pritvorenih lica i uslova za rad i postupanje policije. Obavijestio je da je:

- nabavljena nova ljetnja uniforma, nova balistička oprema sa jasnim i vidljivim identifikacionim oznakama, nova oprema za policiju specijalne namjene, vozila za potrebe interventne policije i policije opšte nadležnosti,
- u okviru realizacije mjera iz Šengenskog akcionog plana predviđena rekonstrukcija graničnih prelaza: Šćepan Polje, Ranče i Vračenovici u okviru kojih će u skladu sa CPT standardima biti izgrađene prostorije za zadržavanje lica (vrijednost ovih radova je oko pet miliona eura);
- obezbijeđena nova zgrada za Sektor granične policije- Sjever gdje je uloženo oko 600.000 eura i da se očekuje izgradnja objekata za potrebe granične policije u Pljevljima i Rožajama gdje će takođe biti prostorije u skladu sa preporukama i standardima CPT-a;
- prošle godine izvršena rekonstrukcija pritvorske jedinice u CB Berane i OB Kotor i Ulcinj i
- u okviru Biroa za zdravstvenu zaštitu MUP-a prošle godine je sistematizovana posebna služba koja pruža usluge policijskim službenicima i drugim zaposlenim koji su u obavljanju policijskih poslova učestvovali u traumatskom događaju ili drugoj visokostresnoj situaciji.

Istakao je da je MUP u 2018. godini vršio redovne upravne nadzore nad radom organizacionih jedinica Uprave policije kontrolišući ispunjenost CPT standarda i preporuka NPM-a. U situaciji kada oni vrše nadzor, lica koja zateknu u pritvorskoj prostoriji odgovaraju da nemaju primjedbe na postupanje policijskih službenika, ali kad pređu u ZIKS-u žale se na prethodno postupanje policajaca prema njima. U odnosu na podnijetu Inicijativu Zaštitnika za izmjenu Pravilnika o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode, planirano je donošenje novog Pravilnika nakon usvajanja Zakona o unutrašnjim poslovima, ali je potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva kako bi se isti implementirao na što bolji način. Direktorat za poslove nadzore podnio je Inicijativu za izmjenu Pravilnika o oduzimanju, čuvanju i postupanju sa predmetima koje policijski službenik privremeno oduzima, koji će biti donijet nakon usvajanja Zakona o unutrašnjim poslovima, a za implementaciju istog neophodno je obezbijediti dodatna finansijska sredstva.

Nacrt zakona o unutrašnjim poslovima, koji je na javnoj raspravi i u čijoj izradi je učestvovalo i pet evropskih eksperata u potpunosti reformiše sisteme zapošljavanja, obuke i stručnog obrazovanja i usavršavanja policijskih službenika, kao i nadzorne mehanizme nad radom Uprave policije. Na taj način će se nedostaci, ocijenjeni u Izvještaju EK o Crnoj Gori za 2018. godinu otkloniti. Takođe, reformisan je sistem disciplinske odgovornosti shodno zakonskim rješenjima iz oblasti državne uprave i prenijet na nezavisni organ – profesionalnu Disciplinsku komisiju. Najavio je da će u narednom periodu raditi na jačanju personalnih i materijalnih kapaciteta unutrašnje kontrole i Direktorata za nadzor.

Zaključio je da su pojedine preporuke ispoštovane, a Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije preduzeli niz aktivnosti i konstantno rade kako bi se postojeći problemi, koji su u značajnoj mjeri sistemskog karaktera, uključuju više institucija, u što kraćem roku otklonili. Konstantno rade kako bi se postojeći problemi koji su u velikoj mjeri vezani za rekonstrukciju objekata što prije riješili. Problem je što su objekti koje policija koristi uglavnom dotrajali, pa rekonstrukcija pritvorskih prostorija podrazumijeva rekonstrukciju cijelog objekta. Takođe,

istakao je da su MUP i Uprava policije posvećeni poštovanju ljudskih prava i sloboda, a njihova kršenja koja su na nivou incidenata, se procesuiraju. Ministarstvo unutrašnjih poslova će i dalje nastaviti da radi na podizanju svijesti, bezbjednosne i policijske kulture i edukaciji policijskih službenika o potrebi poštovanja ljudskih prava, ali i o njihovom razvoju, s obzirom da su ljudska prava živa materija koja se stalno mijenja, unapređuje i razvija. Izvještaji su pokazali da se u pojedinim segmentima mora dodatno posvetiti pažnja kako bi se stvarali profesionalniji kadrovi, efikasnije postupanje i bolji uslovi za pritvorena lica u prostorijama za zadržavanje u centrima i odjeljenjima bezbjednosti na teritoriji Crne Gore. Najavio je da će u skladu sa svojim mogućnostima, pružiti podršku Upravi policije u cilju ispunjenja preporuka Zaštitnika.

Direktor Uprave policije dr Veselin Veljović je saopštio da ohrabruje činjenica da nakon obavljenog razgovora sa zadržanim licima zatečenim prilikom obilazaka nijedna primjedba nije upućena na postupanje policijskih službenika. Menadžment Uprave policije osuđuje zlostavljanje, mučenje i druga nečovječna i ponižavajuća postupanja i kažnjavanja. Sve primjedbe NPM-a odnose se na materijalne i higijensko-tehničke uslove u prostorijama za zadržavanje, a nerealizovane preporuke iz prethodnih godina tiču se prilagođavanja prostorija za zadržavanje CPT standardima, obezbjeđivanja pokrivenosti video nadzorom svih prilaza tim prostorijama, kao i ostalih materijalnih i tehničko- higijenskih uslova. Naglasio je da Uprava policije nije uspjela da ih realizuje iz objektivnih razloga finansijske prirode, imajući u vidu da su potrebna značajna novčana sredstva i zbog nenadležnosti, odnosno reorganizacije sistema državne uprave koja je obilježila proteklu godinu. Uprava policije će uputiti inicijativu nadležnim organima, odnosno MUP-u i Upravi za imovinu, kako bi se sredstva potrebna za izgradnju novih prostorija za zadržavanje, adaptaciju drugih infrastrukturnih mreža i objekata koje koriste lica lišena slobode predvidjela budžetom za narednu godinu. Takođe, uložiće napore da obezbijede i adekvatne prostorije i uslove za rad policijskih službenika. U Upravi policije posebna pažnja je usmjerena na primjenu policijskih ovlašćenja, zakonito i humano postupanje prilikom preduzimanja službenih radnji, u skladu sa odredbama Zakona o unutrašnjim poslovima i Etičkog kodeksa, s akcentom na dosledno i potpuno pridržavanje međunarodnih standarda prilikom lišavanja slobode, zadržavanja lica i odnosa prema tim licima. Istakao je da redovno vrše analize postupanja i primjene sredstava prinude.

I pored negativnih konstatacija iz Izvještaja CPT-a o posjeti Crnoj Gori u oktobru 2017. godine, poboljšanja prakse su očigledna i nalazi delegacije CPT-a ukazuju na opšte poboljšanje u postupanju prema zadržanim licima. Veoma je ohrabrujuća konstatacija Evropske komisije u Izvještaju za 2018. godinu da Crna Gora nastavlja da sprovodi preporuke CPT-a, uz afirmaciju rada NPM-a.

U cilju sprečavanja svakog oblika ponižavajućeg postupanja policijskih službenika, Uprava policije je u aprilu ove godine donijela Instrukciju o sprovođenju preporuka iz Izvještaja CPT-a o posjeti Crnoj Gori iz 2017. godine, koja je upućena na postupanje svim organizacionim jedinicama. Sastavni dio Instrukcije čini i Plan aktivnosti za sprovođenje mjera sadržanih u tom aktu. Trend značajnog smanjenja primjera nezakonitog i nehumanog postupanja policijskih službenika usljed proaktivnog djelovanja organa vlasti, konstatovan je u Izvještaju Komiteta i navedeno je da je broj žalbi na zlostavljanje od strane policijskih službenika, koje su iznijete tokom posjete 2017. godine, bio manji nego u 2013. godini.

Savjet za građansku kontrolu policije je ocijenio da je CPT prepoznao značajan napredak Crne Gore, što je ohrabrujuće za sve državne i nezavisne strukture. Još uvijek postoje slučajevi nezakonitog ponašanja koje se ispoljavalo kao brutalnost ili prekoračenje upotrebe sredstava prinude. Nesporna je potreba i obaveza postupanja u skladu sa preporukama navedenim u Izvještaju CPT-a, a ključne aktivnosti treba da sprovede specijalizovana tijela za nadzor policije, tužilaštva, sudovi, ali i Uprava policije koja je svjesna svojih obaveza i odgovornosti.

Naglasio je da je održan sastanak sa predstavnicima Savjeta za građansku kontrolu policije i reprezentativne nevladine organizacije iz oblasti sistemskog unapređenja stanja ljudskih prava u Crnoj Gori na kojem je dogovorena dalja komunikacija i koordinacija zajedničkih aktivnosti. Smatra da institucije sistema, kojima pripada i Uprava policije, imaju kapaciteta da ostvare rezultate koji će Crnu Goru u bliskoj budućnosti svrstati u red država sa visokim stepenom poštovanja ljudskih prava i sloboda.

Direktor Uprave za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić je saopštio da su donijeli Akcioni plan za ispunjenje preporuka NPM-a. Podsjetio je da je Zaštitnik konstatovao da je ispunjena preporuka da se u Zatvoru u Bijelom Polju organizuju programi neformalnog obrazovanja i radionice sa zatvorenicima radi unapređenja socijalnih kompetencija i drugih vještina zatvorenika. S obzirom da preporuka upućena UIKS-u da se obezbijedi potreban broj izvršilaca u službi obezbjeđenja, shodno utvrđenoj sistematizaciji, nije ispunjena. Pojasnio je da Uprava ima problem nedovoljnog broja svih službenika, a ne samo službenika obezbjeđenja. Iako je tokom prošle godine na neodređeno zaposleno 30 službenika, od kojih su 22 službenika obezbjeđenja, naglasio je da prekid radnog odnosa za pojedine

službenike po raznim osnovama i značajan broj zaposlenih na bolovanju, utiče na ukupan rezultat rada. Preporuka koja se odnosi na kontinuirane zdravstvene preglede službenika nije realizovana jer nijesu dobili potrebna finansijska sredstva. Preporuka da se obezbijedi psihosocijalna podrška zaposlenima je evidentirana kao djelimično ispunjena. I sami su prepoznali ovaj problem i angažovali specijalistu neuropsihijatra kako bi sa službenicima razgovarao o antistresu. Međutim, službenici nijesu pokazali dovoljnu zainteresovanost za ovaj vid podrške. Novim aktom o sistematizaciji kojim je utvrđeno 637 radnih mjesta, planirali su radno mjesto za službenika koji će u opisu posla imati pružanje psihosocijalne podrške zaposlenima, čime bi trajno riješili ovaj problem. Sva samostalna osmatračka mjesta adekvatno su opremljena, postepeno se preduzimaju aktivnosti na opremanju kancelarija, a u nove uniforme prošle godine je uloženo 30.000 eura, dok je ove godine obezbijeđeno 71.000 eura. Obezbijeđene su posebne prostorije sa potrebnim mobilijarom za dnevni odmor službenika. Takođe preduzimaju aktivnosti da se službenicima za tretman obezbijede prostorije za rad sa zatvorenim, s tim što je sa građevinskog aspekta, u nekoliko slučajeva to teže zadovoljiti i tada koriste kancelarije službe obezbijeđena. Nabavkom tehničke opreme i adekvatnog video nadzora pomažu službenicima obezbijeđena u vršenju njihovog posla. U Bijelom Polju je obezbijeđeno vozilo za sprovođenje lica lišenih slobode.

V.d. generalne direktorice Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja dr Mevlida Gusinjac je informisala o aktivnostima na realizaciji preporuka koje se odnose na Specijalnu psihijatrijsku bolnicu u Dobroti, navodeći sledeće:

- da je Ministarstvo zdravlja dalo saglasnost na Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Bolnice kojim je planirano 203 radnika, od čega 113 medicinskih tehničara u odnosu na sadašnjih 80. Od posljednje posjete NPM-a u radni odnos primljena su tri medicinska tehničara, ali ih je zbog obima i težine posla teško zadržati,
- u vezi obezbijeđivanja higijenskih uslova u sobama i izolacije od vlage, urađene su rekonstrukcije kritičnih tačaka i vjeruju da će ovi problemi biti trajno riješeni;
- kao prelazno rješenje u kritičnim objektima ugrađeno je šest klima uređaja, a završen je Javni poziv za izbor najpovoljnijeg ponuđača za instalaciju sistema centralnog grijanja, dok su sredstva obezbijeđena iz Fonda za zdravstveno osiguranje, a završetak radova se očekuje u septembru 2019;
- zbog nedostatka finansija, nabavka materijalnih sredstava dominantno se vrši putem donacija, a nabavka lične garderobe nije obaveza zdravstvenih institucija, već stvar dobre volje zdravstvene ustanove;
- iako su u zgradi Hroničnog odjeljenja izgrađena dva nova mokra čvora, stanje mokrih čvorova u gotovo svim odjeljenjima i dalje je jako loše. Međutim, u Finansijski plan za 2020. godinu, koji će biti dostavljen Fondu za zdravstveno osiguranje, biće uvrštena sredstva koja su potrebna za rekonstrukciju mokrih čvorova;
- trenutno su u intezivnim razgovorima i koordinaciji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja u vezi sa izmještanjem "socijalnih pacijenata" iz Bolnice, kojih je trenutno 101 i
- radi se na izmještanju Sudskog odjeljenja iz Bolnice, a u saradnji sa Ministarstvom pravde i uz podršku Vlade Crne Gore, planira se izgradnja Bolnice u okviru Uprave za izvršenje krivičnih sankcija.

U vezi sa preporukama za Kliniku za psihijatriju u Podgorici, već su realizovane preporuke da pacijenti više vremena borave na svježem vazduhu, poboljšani su uslovi boravka u prostorijama za dnevni boravak, ponovo je uvedena radno-okupaciona terapija i u toku je formiranje psihoterapijskih grupa, a evidentiraju se sve mjere mehaničkog ograničenja pacijenata.

Predsjednik Skupštine NVO „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore“ Milenko Vojičić je postavio pitanje da li postoje uslovi za boravak osoba sa invaliditetom u pritvoru i u prostorima za izvršenje krivičnih sankcija. Smatra da u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Dobroti i JU Zavod "Komanski most" postoji veliki broj osoba koje su, iz različitih razloga, smještene tamo iako tu ne bi trebalo da borave. Mišljenja je da "tiha tortura", kojoj su izložene takve osobe može da dovede do fatalnih posledica, jer se izlječive bolesti ne tretiraju na adekvatan način. Ocijenio je da takvi pacijenti nijesu u mogućnosti da se bore za svoja prava i da se za njih mora izboriti cijelo društvo.

Programski direktor NVO "Građanska alijansa" Milan Radović je istakao da su institucije prepoznale cilj i svrhu rada NPM-a i kao partneri rade da se moguća kršenja ljudskih prava preveniraju. I sam je član stručnog tima NPM-a za koji smatra da treba biti više korišćen od strane Zaštitnika. Osvrnuo se na Specijalnu bolnicu za psihijatriju u Kotoru gdje su vršili posjete i uočili da je jedan od problema kapacitet same zgrade i veliki broj pacijenata koja nemaju svoj ležaj. Jedan od problema je zapošljavanje određenog medicinskog osoblja, a sa sličnim problemima se suočavala i Uprava za izvršenje krivičnih sankcija. Smatra da Vlada treba da stvori „primamljive“ uslove kako bi što

veći broj medicinskih radnika pokazao zainteresovanost za rad u ovim institucijama, čime bi se obezbijedila pravovremena i kvalitetna medicinska zaštita.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je podsjetio na Izvještaj CPT-a o posjeti Crnoj Gori realizovanoj 2008. godine kada je stanje bilo prilično loše, jer su pritvorske prostorije bile mračne, vlažne i sa brojnim nestandardnim predmetima. U 2018. godini stanje je neuporedivo bolje i u međuvremenu je postignut veliki napredak i uspjeh u ovoj oblasti. Sada se evidentira da li u pritvorskoj prostoriji postoji sto, stolica i sijalica, a ranije su bili mnogo veći problemi. Raduje ga informacija da će direktor Uprave policije reagovati u svim slučajevima prekoračenja ovlašćenja od strane policijskih službenika, čak i retroaktivno. Iako svuda u svijetu postoje takva prekoračenja ovlašćenja, bitno je da postoji adekvatan mehanizam za postupanje i njihovo sankcionisanje. Podsjetio je da Odbor za ljudska prava i slobode u kontinuitetu prati ovu oblast i da je realizovao više posjeta Upravi za izvršenje krivičnih sankcija i pojedinim pritvorskim jedinicama, čime su se članovi Odbora i ostali predstavnici institucija, nevladinog sektora, međunarodnih organizacija i medija koji su, po pozivu Odbora, prisustvovali posjetama, uvjerali u poboljšanje stanja.

Zamjenica Zaštitnika Zdenka Perović je zaključila da još nije obezbijedena adekvatna pristupačnost za osobe sa invaliditetom u prostorijama za zadržavanje. Institucije još uvijek nijesu pronašle adekvatno rješenje za sve veći broj "socijalnih pacijenata" iz Specijalne bolnice za psihijatriju u Dobroti. Smatra da je suština ovog problema u lošoj međusektorskoj saradnji institucija sistema. Takođe, pojasnila je da se razlike u izjavama osoba u pritvoru i tih istih osoba u zatvoru o postupanju službenih lica prema njima dešavaju iz različitih razloga, a u mnogo slučajeva psihološkom procjenom je potrebno utvrditi kredibilnost datih izjava. Problem nedostatka psihološke podrške službenim licima treba posmatrati i sa aspekta mentaliteta, jer u našem društvu se još uvijek tabuom i sramotom smatra odlazak kod psihijatra ili psihologa.

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova "za") podržao Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2018. godinu.

Nakon rasprave, Odbor je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnio Skupštini

I Z V J E Š T A J

O RAZMATRANJU GODIŠNJEG IZVJEŠTAJA NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU TORTURE ZA 2018. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na 40. sjednici, kao nadležni odbor, razmotrio je Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2018. godinu, koji je u skladu sa članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, br. 42/11 i 32/14) i Zakonom o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka („Službeni list Crne Gore“- Međunarodni ugovori, broj 9/08) Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Nakon uvodnih napomena predstavnice predlagača, zamjenice Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koja u skladu sa članom 14 stav 2 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, obavlja poslove Zaštitnika i rasprave, Odbor je jednoglasno (šest glasova „za“) podržao Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2018. godinu i odlučio da predloži Skupštini da donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2018. godinu.
2. Skupština Crne Gore podržava preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućene: Upravi policije, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Domu starih “Grabovac” u Risnu, Ministarstvu zdravlja i Kliničkom centru Crne Gore nakon redovnih obilazaka organizacionih jedinica Uprave policije: centara bezbjednosti Budva, Bar, Podgorica, odjeljenja bezbjednosti Cetinje, Mojkovac, Kolašin, Kotor, graničnih

prelaza “Ranče”- Pljevlja, “Dobrakovo”- Bijelo Polje i “Kula Rožaje”, Klinike za psihijatriju Kliničkog centra Crne Gore i JU Dom starih “Grabovac”.

3. Skupština pozdravlja prikazivanje stepena ispunjenosti preporuka Zaštitnika sadržanih u prethodnim godišnjim izvještajima Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, što Skupštini i nadležnom Odboru za ljudska prava i slobode omogućava da, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, prate stanje u ovoj oblasti.
S obzirom da je Zaštitnik obavijestio da još uvijek postoji jedan broj neispunjenih preporuka iz prethodnih godina, Skupština poziva sve nadležne subjekte da intenziviraju aktivnosti i ulože dodatne napore u njihovoj implementaciji.
4. Skupština pohvaljuje nastavak profesionalne saradnje i partnerskog odnosa Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i nadležnih institucija u oblasti zaštite prava lica lišenih slobode i kontinuirane aktivnosti na zaštiti prava i unapređenju uslova u kojima borave ova lica, što doprinosi konstantnom poboljšanju njihovog položaja. Na poboljšanje stanja može da ukaže i pad broja pritužbi lica lišenih slobode na rad Uprave za izvršenje krivičnih sankcija sa 145 u 2017. na 97 u 2018. godini, kao i samo deset pritužbi na rad zdravstvene službe Uprave za izvršenje krivičnih sankcija.
5. Skupština pozdravlja posvećenost Uprave za izvršenje krivičnih sankcija ispunjenju preporuka Nacionalnog preventivnog mehanizma i donošenje Akcionog plana za 2019. godinu u cilju njihove realizacije. Skupština konstatuje da je ispunjena preporuka NPM-a da se u Zatvoru u Bijelom Polju organizuju programi neformalnog obrazovanja i radionice sa zatvorenicima radi unapređenja socijalnih kompetencija i drugih vještina zatvorenika. Takođe, Skupština pozdravlja posvećenost Uprave policije ispunjenju preporuka iz Izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) o posjeti Crnoj Gori, realizovanoj od 9. do 16. oktobra 2017. godine, o čemu svjedoči donošenje Instrukcije o sprovođenju preporuka iz Izvještaja CPT-a sa Planom aktivnosti koji su upućeni na postupanje svim organizacionim jedinicama, uz obavezu detaljnog izvještavanja o realizovanim mjerama za svaki mjesec, počev od maja 2019.
6. Skupština pozdravlja aktivnosti Zaštitnika na praćenju realizacije deset preporuka sadržanih u Izvještaju o uslovima rada službenika obezbjeđenja i tretmana u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, čime je Zaštitnik utvrdio da je jedna preporuka ispunjena, šest djelimično i tri nijesu ispunjene.
Polazeći od informacija Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, Skupština konstatuje da ova Uprava preduzima kontinuirane aktivnosti na ispunjenju svih preporuka, ali se suočava i sa određenim problemima.
I pored toga što je tokom prošle godine na neodređeno zaposleno 30 službenika, od kojih su 22 službenika obezbjeđenja, usled prekida radnog odnosa za pojedine službenike po raznim osnovama i značajnog broja zaposlenih na bolovanju, Uprava za izvršenje krivičnih sankcija ima problem nedovoljnog broja svih službenika, a ne samo službenika obezbjeđenja, što utiče i na ukupan rezultat rada. Preporuka koja se odnosi na kontinuirane zdravstvene preglede službenika nije realizovana jer nijesu dobili potrebna finansijska sredstva. Obezbjedivanje psihosocijalne podrške zaposlenima je evidentirano kao djelimično ispunjeno, jer službenici nijesu pokazali dovoljnu zainteresovanost za ovaj vid podrške. Sva samostalna osmatračka mjesta adekvatno su opremljena, postepeno se preduzimaju aktivnosti na opremanju kancelarija, a u nove uniforme prošle godine je uloženo 30.000 eura, dok je ove godine obezbijedeno 71.000 eura. Obezbijedene su posebne prostorije sa potrebnim mobilijarom za dnevni odmor službenika. Takođe, preduzimaju aktivnosti da se službenicima za tretman obezbijede prostorije za rad sa zatvorenicima, s tim što je sa građevinskog aspekta, u nekoliko slučajeva to teže zadovoljiti i tada koriste kancelarije službe obezbjeđenja. Nabavkom tehničke opreme i adekvatnog video nadzora pomažu službenicima obezbjeđenja u vršenju njihovog posla.
7. Skupština ocjenjuje važnim aktivnosti koje Ministarstvo unutrašnjih poslova ulaže na otklanjanju uočenih nedostataka i realizaciji preporuka NPM-a, posebno u dijelu edukacije policijskih službenika i obezbjeđivanju materijalnih uslova za boravak pritvorenih lica i uslova za rad i postupanje policije.
S tim u vezi, Skupština konstatuje da je:
 - nabavljena nova ljetnja uniforma, nova balistička oprema sa jasnim i vidljivim identifikacionim oznakama, nova oprema za policiju specijalne namjene, vozila za potrebe interventne policije i policije opšte nadležnosti;
 - obezbijedena nova zgrada za Sektor granične policije- Sjever gdje je uloženo oko 600.000 eura i očekuje se izgradnja objekata za potrebe granične policije u Pljevljima i Rožajama gdje će prostorije biti u skladu sa preporukama i standardima CPT-a;
 - prošle godine izvršena rekonstrukcija pritvorske jedinice u CB Berane i OB Kotor i Ulcinj;

- u okviru Biroa za zdravstvenu zaštitu MUP-a prošle godine sistematizovana posebna služba koja pruža usluge policijskim službenicima i drugim zaposlenim koji su u obavljanju policijskih poslova učestvovali u traumatskom događaju ili drugoj visokostresnoj situaciji;
 - u okviru realizacije mjera iz Šengenskog akcionog plana predviđena rekonstrukcija graničnih prelaza: Ščepan Polje, Ranče i Vračenovići u kojima će u skladu sa CPT standardima biti izgrađene prostorije za zadržavanje lica (vrijednost ovih radova je oko pet miliona eura);
 - donošenje Pravilnika o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode, usklađenog sa standardima CPT-a planirano nakon donošenja novog zakona o unutrašnjim poslovima, čiji Nacrt je trenutno na javnoj raspravi i njime će u potpunosti biti reformisan sistem zapošljavanja, obuke i stručnog usavršavanja policijskih službenika, kao i nadzorni mehanizam nad radom Uprave policije i
 - MUP najavio da će raditi na jačanju kadrovskih i materijalnih kapaciteta unutrašnje kontrole i Direktorata za poslove nadzora, kao i na podizanju svijesti, bezbjednosne i policijske kulture i edukaciji policijskih službenika o poštovanju ljudskih prava.
8. Skupštinu ohrabruje činjenica da nakon obavljenog razgovora NPM tima sa zadržanim licima zatečenim prilikom obilazaka centara/odjeljenja bezbjednosti i graničnih prelaza na postupanje policijskih službenika nije upućena nijedna primjedba.
- Skupština podsjeća da je trend značajnog smanjenja primjera nezakonitog i nehumanog postupanja policijskih službenika usljed proaktivnog djelovanja organa vlasti konstatovan i u Izvještaju CPT-a, gdje je navedeno da je broj žalbi na zlostavljanje od strane policijskih službenika, konstatovanih tokom posjete 2017. godine, bio manji nego u 2013.
- S druge strane, Skupština konstatuje da se nerealizovane preporuke NPM-a iz prethodnih godina tiču prilagođavanja prostorija za zadržavanje CPT standardima, obezbjeđivanja pokrivenosti video nadzorom svih prilaza tim prostorijama, kao i drugih materijalnih i tehničko- higijenskih uslova koje Uprava policije nije uspjela realizovati iz objektivnih razloga finansijske prirode i zbog nenadležnosti, odnosno reorganizacije sistema državne uprave koja je obilježila proteklu godinu.
- Stoga, Skupština poziva Upravu policije da, u skladu sa realnim mogućnostima, preduzme aktivnosti na realizaciji neispunjenih preporuka iz prethodnih godina koje se odnose na centre bezbjednosti: Budva, Bar, Podgorica, Herceg Novi i Nikšić i odjeljenja bezbjednosti: Cetinje, Mojkovac, Kolašin, Kotor, Plav i Rožaje.
9. Skupština pozdravlja namjeru Uprave policije da nadležnim organima – Ministarstvu unutrašnjih poslova i Upravi za imovinu uputi inicijativu kako bi se sredstva potrebna za izgradnju novih prostorija za zadržavanje i adaptaciju drugih infrastrukturnih mreža i objekata koje koriste lica lišena slobode predvidjela budžetom za narednu godinu. Takođe, važnim cijeni ulaganje napora na obezbjeđivanju adekvatnih prostorija i uslova za rad policijskih službenika, kao i redovne analize postupanja i primjene sredstava prinude.
- Skupština konstatuje da su poboljšanja prakse očigledna što se prepoznaje i u nalazima delegacije CPT-a gdje se ukazuje na opšte poboljšanje u postupanju prema zadržanim licima, kao i u konstataciji Evropske komisije u Izvještaju za 2019. godinu da Crna Gora nastavlja da sprovodi preporuke CPT-a, uz afirmaciju rada NPM-a.
10. Iako su u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru preduzete određene aktivnosti na poboljšanju stanja, među kojima su: zapošljavanje dodatnog medicinskog osoblja, ugradnja klima uređaja, priprema instalacije centralnog grijanja, rekonstrukcija pojedinih soba i mokrih čvorova radi poboljšanja higijenskih uslova i smanjenja vlage, Skupština ocjenjuje da je stanje u ovoj Bolnici i dalje nezadovoljavajuće, jer su ukupni životni uslovi loši zbog manjka medicinskog osoblja, vrlo loših materijalnih uslova i prenatrpanosti.
- Skupština izražava zabrinutost zbog nepoštovanja važnih preporuka koje Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore godinama unazad upućuje Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu pravde i Specijalnoj bolnici za psihijatriju. Cijeneći da je za rješavanje ovog problema ključna saradnja Ministarstva zdravlja, Ministarstva rada i socijalnog staranja i lokalnih samouprava, Skupština ih još jednom poziva da bez daljeg odlaganja preduzmu konkretne aktivnosti na rješavanju višegodišnjih problema.
11. Skupština Crne Gore zahtijeva od Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da prilikom sačinjavanja i podnošenja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu prikaže u kom stepenu su ispoštovane preporuke Zaštitnika sadržane u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2018. godinu i preostale nerealizovane preporuke iz prethodnih godišnjih izvještaja.

12. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućenih nadležnim državnim organima, sadržanih u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2018. godinu, kao i realizaciju ovog Zaključka.
13. Skupština Crne Gore će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, Upravi policije, Kancelariji za evropske integracije, Delegaciji Skupštine CG u PSSE i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik Momčilo Martinović, član Odbora.

TREĆA TAČKA- INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U MAJU I JUNU 2019. GODINE:

- (1) **INFORMACIJA SA SASTANKA PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA SA KONSULTANTOM VESTMINSTERSKE FONDACIJE ZA DEMOKRATIJU ŽARKOM HADŽI-ZAFIROVIM**, održanog u Podgorici 29. maja 2019. godine
- (2) **INFORMACIJA SA OKRUGLOG STOLA „POSEBNI DOPRINOSI ZA ZAPOSŁJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM“**, održanog u Podgorici 21. juna 2019. godine
- (3) **INFORMACIJA O UČEŠĆU ČLANA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE MOMČILA MARTINOVIĆA NA KONFERENCIJI NA KOJOJ JE PROMOVISANA INSPIRE STRATEGIJA U CRNOJ GORI, KOJU JE ORGANIZOVALA NVO „CENTAR ZA PRAVA DJETETA CRNE GORE“** u Podgorici 24. juna 2019. godine
- (4) **INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA NA PRES KONFERENCIJI NA KOJOJ SU PREDSTAVLJENI NALAZI ISTRAŽIVANJA VIŠESTRUKIH POKAZATELJA (MICS), KOJE JE SPROVELA UPRAVA ZA STATISTIKU-MONSTAT UZ POMOĆ UNICEF-a**, održanog u Podgorici 28. juna 2019. godine

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova "za") usvojio četiri Informacije o aktivnostima Odbora tokom maja i juna 2019. godine, i to:

- (1) Informaciju sa Sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa konsultantom Vestminsterske fondacije za demokratiju Žarkom Hadži-Zafirovim, održanog u Podgorici 29. maja 2019. godine;
- (2) Informaciju sa Okruglog stola „Posebni doprinosi za zapošljavanje osoba s invaliditetom“, održanog u Podgorici 21. juna 2019. godine;
- (3) Informaciju o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode Momčila Martinovića na Konferenciji na kojoj je promovisana INSPIRE strategija u Crnoj Gori, koju je organizovala NVO „Centar za prava djeteta Crne Gore“ u Podgorici 24. juna 2019. godine i
- (4) Informaciju o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na Pres konferenciji na kojoj su predstavljeni nalazi Istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS), koje je sprovela Uprava za statistiku-MONSTAT uz pomoć UNICEF-a, koju je sprovela Uprava za statistiku- MONSTAT i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori, održanog u Podgorici 28. juna 2019.

Odlučeno je da Informacije, u skladu sa praksom u radu Odbora, budu sastavni dio Zapisnika sa 40. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode.

U okviru ove tačke Dnevnog reda, članovi Odbora su upoznati i sa Informacijom sa Seminara za Stručnu službu Skupštine Crne Gore na temu “Izgradnja kapaciteta za inkluzivnu i efikasnu Skupštinu Crne Gore: rodna perspektiva u zakonodavstvu”, održanog u Podgorici 20. juna 2019. godine.

ČETVRTA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

1) Poziv NVO „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore“ za prisustvo na završnoj konferenciji „Zaštita osoba s invaliditetom od diskriminacije – trenutno stanje i izazovi“, koja će se održati u hotelu „Hilton“ 12. jula 2019. godine u 11 sati

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je informisao članove Odbora o Pozivu NVO „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore“ za prisustvo na Konferenciji „Zaštita osoba s invaliditetom od diskriminacije- trenutno stanje i izazovi“ koja će se održati u hotelu „Hilton“ 12. jula 2019. u 11 sati.

Na Konferenciju su pozvani predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Skupštine Crne Gore, Ministarstva za ljudska i manjinska prava i drugih ministarstava i organa u okviru Vlade Crne Gore, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, kao i predstavnici sudske vlasti, ambasada, medija i nevladinih organizacija.

U uvodnom dijelu je planirano obraćanje šefa Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Aiva Orava, ministra za ljudska i manjinska prava Mehmeda Zenke, zamjenika Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Siniše Bjekovića i predsjednika Upravnog odbora Mreže organizacija osoba s invaliditetom Milenka Vojičića.

Takođe, članovi Odbora su informisani da će Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore 11. jula 2019. u Nikšiću organizovati premijeru filma snimljenog u okviru ovog Projekta.

2) Dopis Savjeta za građansku kontrolu rada policije, broj 00-63-8/19-5/3 od 24. maja 2019. godine

Savjet za građansku kontrolu rada policije je 24. maja 2019. dostavio Dopis, broj 00-63-8/19-5/3 radi upoznavanja sa njegovom sadržinom.

Savjet je na sjednici održanoj 24. maja 2019. razmotrio, po sopstvenoj inicijativi, određena pitanja i izazove u okviru borbe protiv zlostavljanja i nekažnjavanja i usvojio Zaključak.

U Zaključku Savjet cijeni da je odgovarajući trenutak, ne samo da ukaže na potrebu jačanja odgovornosti u Policiji i snaženja kapaciteta unutrašnje kontrole policije da efikasno reaguje, već i da pozove državne tužioce, a naročito sudije da doprinesu efikasnijoj zaštiti građana od zlostavljanja i mučenja.

Takođe, dat je osvrt na sistem nagrađivanja službenika MUP-a i UP povodom Dana unutrašnjih poslova 2017. godine kada se među nagrađenim službenicima policije našao službenik protiv kojeg su se u trenutku predlaganja za nagradu vodili postupci kod nadležnog državnog tužioca koji su, ubrzo po nagrađivanju, nakon nekoliko mjeseci, završeni priznanjem krivice. Tim povodom Savjet je zahtijevao izjašnjenje Ministra unutrašnjih poslova koji je informisao Savjet da će jedan od budućih prioriteta biti usvajanje novog pravilnika o nagrađivanju kojim će se propisati da je Komisija dužna prije predlaganja pribaviti mišljenje nadležnih organizacionih jedinica MUP-a i Uprave policije, prije svega Direktorata za nadzor, Odjeljenja za unutrašnju kontrolu i Etičkog odbora za svakog državnog i policijskog službenika koji se predlaže za nagrađivanje, kao i od nadležnih institucija i tijela - suda, tužilaštva, Savjeta za građansku kontrolu rada policije - u smislu da li je protiv službenika podignuta optužnica, u kojoj je fazi izvidajni postupak za krivična djela predviđena zakonom, i ukoliko jeste- u kojoj je fazi postupak pred sudom, odnosno zatražiti mišljenje građanske kontrole rada policije u vezi postojanja činjenica nastalih u njihovom radu, a koje bi za konkretnog službenika ukazale na nedostojnost za nagrađivanje. Savjet je pohvalio spremnost ministra unutrašnjih poslova da se poboljša i trajno unaprijedi sistem nagrađivanja policijskih službenika.

Savjet konstatuje da je sa resornim ministrom uspostavljena efikasna i efektivna komunikacija u kojoj Nuhodžić pokazuje odgovornost, ne krije probleme i fokusira je na reformska rješenja kako bi se podigla transparentnost, zakonitost i kvalitet rada MUP-a Crne Gore i Uprave policije.

3) Dopis Savjeta za građansku kontrolu rada policije, broj 00-63-8/19-5/4 od 24. maja 2019. godine

Savjet za građansku kontrolu rada policije 24. maja 2019. je dostavio Dopis, broj 00-63-8/19-5/4 radi upoznavanja sa njegovom sadržinom.

Riječ je o Zaključku Savjeta usvojenom povodom razmatranja postupanja policije u odnosu na zaštitu bezbjednosti i integriteta građanina I.T. i njegove porodice.

Savjet je po sopstvenoj inicijativi pratio postupanje policije povodom nasrtaja na imovinu i lični integritet građanina I.T. iz Berana, koji je javnosti saopštio da je nasilje prema njemu motivisano njegovom etničkom pripadnošću.

Savjet je javno ukazao na potrebu osnaživanja lokalnih aktivnosti koje uključuju jačanje tolerancije, građanske i međuetničke solidarnosti, ali i pojačani senzibilitet državnih institucija, naročito tužilaštva s obzirom na rukovodeću ulogu u postupanju policije, kako bi se prepoznala pozadina i motiv nasilja i imovinskih delikata.

Povodom konkretnog događaja Savjet je ocijenio da je Policija reagovala efikasno i da su protiv odgovornih lica podnijete krivične prijave zbog nanošenja teške tjelesne povrede i nasilničkog ponašanja uz određivanje tužilačkog zadržavanja. Takođe, Savjet je pozdravio činjenicu da je direktor Uprave policije ostvario neposredni kontakt sa građaninom I.T. i naložio pojačanu pažnju i aktivnosti.

Savjet je sa zadovoljstvom uočio da je problem građanina I.T. dobio nepodijeljenu pažnju javnosti, svih lokalnih i državnih autoriteta, svih društvenih i političkih struktura i da nije politizovan. Savjet je pozdravio odlučnu reakciju predsjednika Opštine i Skupštine opštine Berane, predsjednika Skupštine Crne Gore, predsjednika Vlade CG, ministra unutrašnjih poslova, direktora Uprave policije i Vlade u cjelini.

Savjet konstatuje da je povodom fizičkog napada na građanina I.T. i paljenja njegovog poslovnog objekta država Crna Gora pružila odgovarajući odgovor na nasilje. Pružen je sveobuhvatan institucionalni odgovor što osim snažne osude nasilja uključuje osiguranje bezbjednosti ove porodice, zaokružen krivično-pravni progon odgovornih lica za ugrožavanje njihove bezbjednosti i uništavanje imovine uz odgovarajuću egzistencijalnu pomoć i podršku.

Sjednica je završena u 17 sati i 15 minuta.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SU:

- (1) **INFORMACIJA SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA SA KONSULTANTOM VESTMINSTERSKE FONDACIJE ZA DEMOKRATIJU ŽARKOM HADŽI-ZAFIROVIM**, održanog u Podgorici 29. maja 2019. godine
- (2) **INFORMACIJA SA OKRUGLOG STOLA „POSEBNI DOPRINOSI ZA ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM“**, održanog u Podgorici 21. juna 2019. godine
- (3) **INFORMACIJA O UČEŠĆU ČLANA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE MOMČILA MARTINOVIĆA NA KONFERENCIJI NA KOJOJ JE PROMOVISANA INSPIRE STRATEGIJA U CRNOJ GORI, KOJU JE ORGANIZOVALA NVO „CENTAR ZA PRAVA DJETETA CRNE GORE“** u Podgorici 24. juna 2019. godine
- (4) **INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA NA PRES KONFERENCIJI NA KOJOJ SU PREDSTAVLJENI NALAZI ISTRAŽIVANJA VIŠESTRUKIH POKAZATELJA (MICS), KOJE JE SPROVELA UPRAVA ZA STATISTIKU –MONSTAT UZ POMOĆ UNICEF-A**, održanoj u Podgorici 28. juna 2019. godine

INFORMACIJA SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA SA KONSULTANTOM VESTMINSTERSKE FONDACIJE ZA DEMOKRATIJU ŽARKOM HADŽI-ZAFIROVIM, održanog u Podgorici 29. maja 2019. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković sastao se sa konsultantom Vestminsterske fondacije za demokratiju Žarkom Hadži-Zafirovim i njegovom asistentkinjom Goricom Nadjinskom.

Sastanak je organizovan povodom pokretanja trogodišnjeg projekta Vestminsterske fondacije za demokratiju - Regionalne kancelarije u Beogradu pod nazivom “Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu”. Projekat je počeo 1. aprila 2019. i obuhvata saradnju sa osam parlamenta iz šest zemalja u regionu: Albanije, Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Kosova, Srbije i Crne Gore.

Cilj ovog programa je uspostavljanje regionalne mreže skupštinskih odbora o ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu. Uz pomoć ove mreže, cilj Vestminsterske fondacije za demokratiju je da analizira rad skupštinskih odbora o ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti u svim parlamentima Zapadnog

Balkana i da ojača njihove kapacitete za sprovođenje skupštinskog nadzora. Osim toga, Program će ojačati kapacitete skupštinskih odbora Zapadnog Balkana u sprovođenju post-zakonodavne kontrole zakona i politika koje regulišu ljudska prava i rodnu ravnopravnost, što uključuje podršku razvoju praksi za sprovođenje kontrolnih saslušanja, istraživanja i revizija ispunjavanja ustavnih obaveza u pogledu rodne ravnopravnosti i ljudskih prava. Takođe, planirana je direktna podrška skupštinskim odborima koji se bave ljudskim pravima i rodnom ravnopravnošću, kao i saradnja sa članovima i službenicima odbora.

Na sastanku je bilo riječi o dosadašnjem radu Odbora za ljudska prava i slobode, a prikupljene informacije konsultant Hadži-Zafirov će koristiti za izradu početne analize o radu parlamentarnih radnih tijela zaduženih za ljudska prava i rodnu ravnopravnost koja će biti pripremljena do kraja ljeta ove godine.

Konsultant Hadži-Zafirov, advokat po profesiji koji zastupa predmete pred Evropskim sudom za ljudska prava je informisao Predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode da je Crna Gora šesta država Zapadnog Balkana za koju priprema navedenu analizu. Proces pripreme analiza počeo je 2015. posjetom Srbiji, nakon čega su uslijedile Sjeverna Makedonija i Bosna i Hercegovina, dok je prošle godine posjetio Kosovo i Albaniju. Predstavio je metodologiju njene izrade navodeći da je do sada u Crnoj Gori održao sastanke sa predstavnicima Odbora za rodnu ravnopravnost, Kancelarije Savjeta Evrope, Misije OEBS-a u CG, Delegacije Evropske unije u CG i Zaštitnika ljudskih prava i sloboda CG, dok će Parlamentarnom institutu Skupštine Crne Gore uputiti set pitanja koja se tiču saradnje i podrške koju pružaju radnim tijelima Skupštine. Ocijenio je da se nadležna parlamentarna radna tijela u regionu suočavaju sa sličnim problemima i izazovima i istakao da će se analiza koristiti za ujednačavanje standarda i razmjenu uporednih praksi i iskustava.

Pitanja konsultanta Hadži-Zafirova odnosila su se na:

- Koje su karakteristike Odbora za ljudska prava i slobode i kako funkcioniše ovo radno tijelo Skupštine?
- Koja je procedura za razmatranje predloga zakona u Skupštini Crne Gore?
- Da li Odbor za ljudska prava i slobode u svom radu koristi ekspertizu nevladinih organizacija?
- Kakva je saradnja Odbora za ljudska prava i slobode sa drugim odborima i državnim organima koji se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda, prvenstveno Ministarstvom za ljudska i manjinska prava?
- Da li članovi Odbora, bez najave, mogu da posjete zatvore i pritvorske jedinice?
- Da li mediji iskazuju interesovanje za sjednice i druge aktivnosti Odbora?
- Da li Odbor za ljudska prava i slobode ima sopstvena budžetska sredstva za realizaciju aktivnosti, ko finansira održavanje javnih tribina Odbora u gradovima širom Crne Gore i da li međunarodne organizacije pružaju finansijsku pomoć?
- Da li se uz predloge zakona koji se tiču ljudskih prava i sloboda dostavlja procjena njihovog finansijskog uticaja?
- Da li Vlada konsultuje Odbor za ljudska prava i slobode prije potpisivanja određenih međunarodnih sporazuma koji se tiču ljudskih prava?
- Da li Odbor prati proces izvršenja presuda Evropskog suda za ljudska prava?
- Koje kontrolne i nadzorne mehanizme Odbor za ljudska prava i slobode koristi u svom radu?
- Da li Odbor postupa po pojedinačnim predstavkama građana?
- Kakva je kadrovska struktura Sekretarijata Odbora za ljudska prava i slobode i koliko je službenika u Sekretarijatu Odbora?

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je dao sveobuhvatne, iscrpne i detaljne informacije o nadležnosti Odbora za ljudska prava i slobode, utvrđenoj Poslovníkom Skupštine Crne Gore i ključnim aktivnostima realizovanim u proteklom periodu u okviru zakonodavne, kontrolne i nadzorne uloge Skupštine. Takođe, informisao je da je Etičkim kodeksom poslanika utvrđeno da nadzor nad njegovom primjenom vrši Odbor za ljudska prava i slobode, a sazivanje na sjednicu zamjenik predsjednika Odbora. Ukazao je na probleme u sazivanju sjednice Odbora povodom prijave za kršenje Etičkog kodeksa poslanika i nemogućnost njegove primjene.

Istakao je da Odbor kroz multisektorski pristup i izuzetnu saradnju sa Vladom Crne Gore, nadležnim ministarstvima, Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori, kao i sa nevladinim organizacijama, doprinosi napretku u oblasti ljudskih prava i sloboda koji je posebno vidljiv u zakonodavnoj oblasti, ali i u praćenju primjene u praksi donešenih zakona. Značajan je doprinos Odbora za ljudska prava i slobode u poboljšanju ukupnog stanja u oblasti ljudskih prava u Crnoj Gori, o čemu svjedoče i ocjene iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori u kojima se prepoznaje uloga Odbora u promociji i afirmaciji ljudskih prava i sloboda.

U skladu sa praksom usvajanja planskih dokumenata Odbor već devetu godinu, na osnovu aktivnosti Skupštine Crne Gore, Programa rada Vlade i Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori sačinjava Plan aktivnosti. Prilikom izrade Plana, Odbor se rukovodi ocjenama stanja iznešenim u Izvještaju EK o Crnoj Gori, a pogotovo

iznijetim kritikama, pa u cilju njihovog rješavanja utvrđuje konkretne aktivnosti koje realizuje u saradnji sa svim relevantnim subjektima. Na navedeni način usvojen je i Plan aktivnosti za 2019. godinu kojim je utvrđeno 30 aktivnosti u oblasti zaštite od diskriminacije; prevencije torture i drugih oblika nečovječnog, surovog ili ponižavajućeg postupanja, u skladu sa preporukama CPT-a; zaštite prava lica lišenih slobode; zaštite ličnih podataka; zaštite prava lica sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na djecu sa teškoćama u razvoju; zaštite prava djeteta, kao i na intenziviranje međunarodne saradnje sa subjektima koji se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i sloboda. S obzirom da se ove godine obilježava 30 godina od usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta Planom aktivnosti Odbora utvrđeno je 11 aktivnosti u ovoj oblasti. Posebno je naglasio da Odbor prilikom donošenja plana aktivnosti konsultuje nadležne državne organe, međunarodne i nevladine organizacije kojima šalje predlog plana i zahtijeva da na isti dostave svoje predloge i sugestije, koje u značajnoj mjeri budu uvažene od strane poslanika.

Predsjednik Odbora je predstavio zakonodavni postupak u Skupštini Crne Gore koji podrazumijeva razmatranje predloga zakona u radnim tijelima i na plenumu. Uz sve predloge zakona dostavlja se Analiza procjene uticaja propisa i Izjava o usklađenosti sa pravnom tekovinom Evropske unije. Prethodno, u pripremi predloga zakona, Odbor za ljudska prava i slobode na zahtjev resornog Ministarstva za ljudska i manjinska prava koristi mogućnost da delegira svog predstavnika za učešće u radu Radne grupe za pripremu nacрта zakona iz oblasti ljudskih prava i sloboda. Konsultant Hadži-Zafirov je pohvalio ovu praksu navodeći da se ista ne primjenjuje u drugim državama okruženja i da bi mogla poslužiti kao pozitivan primjer. Informisao je da je već osam godina angažovan kao stručni ekspert za ljudska prava u Parlamentu Sjeverne Makedonije i pojasnio njihov zakonodavni postupak navodeći da imaju stalnu Anketnu komisiju za ljudska prava, utvrđenu Ustavom koja razmatra predloge zakona koji se tiču ljudskih prava i daje preporuke matičnom odboru kojem je predlog zakona usmjeren. Komisija organizuje javnu diskusiju kojoj prisustvuju predstavnici državnih organa, međunarodnih i nevladinih organizacija, kao i eksperti koji daju svoje primjedbe na predloge zakona.

Informisao je i o aktivnostima na unapređenju pristupačnosti lica sa invaliditetom objektima u javnoj upotrebi navodeći da se stanje u ovoj oblasti postepeno poboljšava. Da bi ukazao na ovaj problem Odbor za ljudska prava i slobode je, povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava, u Skupštini Crne Gore 2014. godine organizovao Konferenciju „Pristupačnost i lica sa invaliditetom” kako bi podstakao da se preduzmu aktivnosti na rješavanju problema pristupačnosti. Skupština je sada pristupačna za lica sa invaliditetom, kao i značajan broj drugih državnih organa, dok su svi novoizgrađeni objekti u obavezi da obezbijede pristupačnost ovim licima.

Predsjednik Duković je naglasio da Odbor, u sklopu kontrolne i nadzorne uloge, razmatranjem godišnjih izvještaja koje nadležne institucije u skladu sa zakonom dostavljaju Skupštini Crne Gore, održavanjem kontrolnih i konsultativnih saslušanja na kojima se prati stepen realizacije preporuka Odbora i Zaključaka Skupštine prati aktivnosti nadležnih organa na unapređenju ljudskih prava i sloboda. Takođe, ovaj Odbor je prepoznat po posjetama koje realizuje kako bi se poslanici uvjerali na koji način se sprovode zakoni i poštuju ljudska prava. Na taj način Odbor je posjetio brojne institucije koje se bave zaštitom djece, lica sa invaliditetom, lica lišenih slobode, među kojima su: dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju, Centar „1. jun“, Mala grupna kuća u Bijelom Polju, Dječji dom „Mladost“, Uprava za izvršenje krivičnih sankcija u Spuzi i Bijelom Polju i pritvorske jedinice. Ovim aktivnostima, po pozivu Odbora, prisustvuju i predstavnici institucije Zaštitnika, međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori, nevladinih organizacija sa kojima Odbor ima dobru saradnju, kao i predstavnici medija. Prilikom obilazaka ustanova identifikovani su određeni problemi koji su riješeni zajedničkom aktivnošću nadležnih organa, na koje je ovaj Odbor ukazivao preporukama. Odbor se, takođe, izdvaja od drugih radnih tijela Skupštine organizovanjem javnih tribina širom Crne Gore o različitim temama koje se tiču ljudskih prava, a sve u cilju detaljnog informisanja građana sa njihovim pravima i obavezama. Posebna pažnja bila je posvećena upoznavanju građana sa Zakonom o zabrani diskriminacije i Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore. U početku su javne tribine organizovane uz pomoć Misije OEBS-a u Crnoj Gori koja je od 2007. do 2011. sprovodila projekat „Jačanje kapaciteta Skupštine Crne Gore“, a kasnije ih je Odbor samostalno organizovao koristeći „Smjernice OEBS-a za organizovanje javnih tribina“. U okviru ovog projekta, organizovane su i posjete članova Odbora za ljudska prava i slobode nadležnim institucijama za ljudska prava u Češkoj i Norveškoj koje su bile veoma značajne sa stanovišta razmjene iskustava i upoznavanja sa najboljim standardima i praksama u ovoj oblasti.

Djelotvornost kontinuirane nadzorne uloge Odbora prikazao je na primjeru pritvorskih jedinica u kojima je stanje značajno poboljšano i usklađeno sa međunarodnim standardima. Dr Halil Duković je informisao konsultanta da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore ima pravo da bez najave, u svako doba dana i noći posjeti ustanove u kojima su smještena lica lišena slobode, dok Odbor nema tu mogućnost. Takođe, predsjednik Odbora je predstavio uspjehe u rješavanju statusa raseljenih i interno raseljenih lica naglašavajući da su 1999. gotovo 20% ukupnog stanovništva Crne Gore činile izbjeglice i raseljena lica sa prostora bivše Jugoslavije. Najvažnije je da je Crna Gora svim ovim licima pružila sigurnost, zatvoreni su Kamp Konik I i II, a 98% njih ima riješen pravni status.

Kada je riječ o saradnji sa nevladinim organizacijama, predsjednik Duković je saopštio da monitoring nad radom Odbora vrši NVO „Građanska alijansa“ čiji predstavnik prisustvuje svim sjednicama Odbora. Istakao je da se predlozi i sugestije nevladinih organizacija pažljivo razmatraju i u značajnoj mjeri uvažavaju. O uvažavanju sugestija nevladinog sektora svjedoči i podatak da je zbog primjedbi predstavnika nevladinih organizacija koje se bave zaštitom prava osoba sa invaliditetom prilikom razmatranja Predloga zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom Odbor donio Zaključak kojim je obavezao nadležno Ministarstvo za ljudska i manjinska prava da, u saradnji sa predstavnicima organizacija koje se bave zaštitom prava lica sa invaliditetom, poboljša tekst Predloga zakona, što je u definisanom roku i učinjeno. Informisao je da je po Zaključku Skupštine Crne Gore Vlada Crne Gore usvojila Analizu usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom kojom je obuhvaćeno 59 zakona od kojih je 34 dobilo preporuku za dalje usklađivanje, od čega je osam već usklađeno. U okviru kontrolne uloge, Odbor je Planom aktivnosti za 2019. utvrdio održavanje Kontrolnog saslušanja predstavnika nadležnih institucija o pravima lica sa invaliditetom, u čijoj pripremi će koristiti i Istraživački rad pripremljen od strane Parlamentarnog instituta Skupštine Crne Gore.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je informisao da Odbor ima odličnu saradnju i sa drugim radnim tijelima Skupštine Crne Gore sa kojima povremeno organizuje i zajedničke sjednice. Saopštio je da Odbor nema sopstvena budžetska sredstva, već se njegove aktivnosti finansiraju iz Budžeta Skupštine Crne Gore, a od međunarodnih organizacija Odbor povremeno dobija logističku podršku za realizaciju pojedinih aktivnosti.

Predsjednik Odbora je informisao konsultanta da ne postoji obaveza, niti praksa da Vlada konsultuje Odbor prije potpisivanja određenih međunarodnih sporazuma. Takođe, saopštio je da Vlada usvaja Izvještaje o radu Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, a iste razmatra i Odbor koji tim povodom donosi Zaključke koje upućuje nadležnim institucijama na realizaciju. U saradnji Vlade, Skupštine i pravosudnih organa pripremaju se neophodne izmjene zakona u cilju postupanja po presudama Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu. Takođe, podsjetio je na član 9 Ustava Crne Gore kojim je propisano da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Konsultant Hadži- Zafirov je informisao da u Sjevernoj Makedoniji postoji posebno međuresorno tijelo odgovorno za sprovođenje presuda Evropskog suda za ljudska prava.

U vezi sa postupanjem po predstavkama, predsjednik Duković je informisao o Zaključku Odbora kojim je utvrđeno da Odbor razmatra predstavke tek nakon što ih razmotri Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a građani budu nezadovoljni postupanjem Zaštitnika po određenoj predstavi, jer se Odbor ne miješa u nadležnost Zaštitnika i ne narušava nezavisnost ove institucije, utvrđenu Zakonom.

Kada je riječ o Sekretarijatu Odboru, predsjednik Duković je informisao da kvalitetnu, temeljnu i stručnu podršku predsjedniku i članovima Odbora pružaju sekretar Odbora i saradnik u Sekretarijatu, a odnedavno je Sekretarijat kadrovski ojačan sa dva saradnika po ugovoru o djelu. Sekretar Odbora i saradnik su završile Fakultet političkih nauka- međunarodni smjer, a lica angažovana po ugovoru o djelu po profesiji su pravnik i ekonomista.

Na kraju sastanka ocijenjeno je da će predstavljene informacije o radu Odbora za ljudska prava i slobode konsultantu Westminsterke fondacije biti veoma korisne za izradu analize o radu parlamentarnih radnih tijela zaduženih za ljudska prava i rodnu ravnopravnost.

INFORMACIJA
SA OKRUGLOG STOLA „POSEBNI DOPRINOSI ZA ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S
INVALIDITETOM“,
održanog u Podgorici 21. juna 2019. godine

Okrugli sto na temu „Posebni doprinosi za zapošljavanje osoba s invaliditetom” održan je 21. juna 2019. godine u Podgorici.

Događaj je organizovan od strane NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" u okviru projekta "Naš je budžet naša stvar!" podržanog kroz Program malih grantova u okviru projekta "Money Watch – Civilno društvo, čuvar budžeta" koji sprovodi NVO "Institut alternativa" uz finansijsku podršku Evropske unije kroz Instrument za civilno društvo i kofinansiranje Ministarstva javne uprave Vlade Crne Gore.

Projekat "Naš je budžet naša stvar!" ima za cilj da doprinese kontroli utroška posebnih doprinosa za zapošljavanje osoba sa invaliditetom i procesu planiranja budžeta za mjere profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba sa invaliditetom, boljem razumijevanju finansijskog aspekta politika u oblasti zapošljavanja osoba sa invaliditetom i mogućnosti poslodavaca kroz korišćenje subvencija za zapošljavanje i drugih mjera profesionalne rehabilitacije.

S obzirom da Predsjednik i članovi Odbora za ljudska prava i slobode zbog prethodno preuzetih službenih obaveza nijesu bili u mogućnosti da učestvuju, događaj su ispratili saradnici u Sekretarijatu Odbora.

Uvodna obraćanja na Okruglom stolu imali su: Marina Vujačić, izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore", Ana Đurnić, istraživačica javnih politika u NVO "Institut alternativa", Bojan Paunović, v.d. generalnog direktora Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija i mr Ivana Jovanović, državna revizorka, rukovoditeljka Odjeljenja za vršenje revizije uspjeha Državne revizorske institucije.

Moderatorica Okruglog stola bila je Marina Vujačić, izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore".

Izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" Marina Vujačić je podsjetila da je na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore 2008. godine bilo 2.536 osoba sa invaliditetom. Prema podacima koje posjeduje, tada je 36 osoba s invaliditetom zasnovalo radni odnos na određeno vrijeme i samo jedna osoba na neodređeno vrijeme, dok je danas oko 700 zaposlenih osoba sa invaliditetom, a preko 8.000 ih se nalazi na evidenciji nezaposlenih. Nakon 11 godina od usvajanja Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, državne institucije i organi državne uprave i lokalne samouprave samo u neznatnoj mjeri zapošljavaju osobe s invaliditetom čime ne poštuju Zakon, koji ih kao poslodavce obavezuje da zapošljavaju osobe s invaliditetom i time štite njihova prava. Ni nakon deset godina ne postoje informacije da li svi poslodavci u Crnoj Gori plaćaju posebne doprinose kao vid sankcije za nezapošljavanje osoba sa invaliditetom, a takođe je nepoznato na koji način u praksi funkcioniše kontrola obračuna i naplata posebnih doprinosa i kako Ministarstvo finansija raspolaže razlikom između iznosa koji se godišnje prihoduje po tom osnovu i iznosa opredijeljenog za mjere profesionalne rehabilitacije, koji je u skladu sa godišnjim Zakonom o budžetu na raspolaganju Zavodu za zapošljavanje Crne Gore. Mišljenja je da je neprihvatljivo da Ministarstvo rada i socijalnog staranja nije stvorilo uslove za osnivanje posebnih organizacija za zapošljavanje i da se cijela politika vezana za osobe sa invaliditetom svodi na rješavanje pitanja posredstvom grant šema jednom ili dva puta u toku godine.

Istraživačica javnih politika NVO "Institut alternativa" Ana Đurnić smatra da budžetska strana javnih politika, odnosno tokovi novca i analiza budžeta, ne smiju biti predmet rada samo uskog kruga stručnih organizacija i institucija, jer će svaka organizacija unaprijediti i jasnije i cjelishodnije sagledati javnu politiku ukoliko bude analizirala i budžetsku stranu.

V.d. generalnog direktora Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija Bojan Paunović ocijenio je da su u prethodnom periodu preduzeti znatni naponi na unapređenju položaja osoba sa invaliditetom. Jedna od najznačajnijih oblasti reforme je usmjerena na stvaranje uslova za zapošljavanje osoba sa invaliditetom kako bi se omogućilo ispunjavanje jednog od osnovnih ljudskih prava- prava na rad. Izjavio je da je dosta urađeno u domenu postavljanja adekvatnih osnova za rješavanje ove problematike donošenjem strategija i podzakonskih akata, kao i kroz adekvatnu finansijsku podršku i budžetska izdvajanja koja su pratila razvoj kapaciteta i aktivnosti Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

Državna revizorka, rukovoditeljka Odjeljenja za vršenje revizije uspjeha Državne revizorske institucije mr Ivana Jovanović je izjavila da je oblast zapošljavanja osoba sa invaliditetom sistemska stvar koja treba da se rješava koordinacijom više državnih organa. Državna revizorska institucija, kroz kontinuiran proces, vodi računa o finansijskom aspektu obračuna doprinosa. Poručila je da je doprinos za zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju osoba sa invaliditetom namjenski doprinos i sredstva prikupljena po tom osnovu treba da budu utrošena namjenski za zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju osoba sa invaliditetom.

Analizu o finansijskom aspektu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom predstavila je Ivana Bogdanović, koordinatorka projekta NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore".

Analiza sadrži osvrt na postojeći zakonski okvir profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba sa invaliditetom i komparaciju relevantnog međunarodno-pravno strateškog okvira sa domaćim pravnim okvirom, dok se poseban odjeljak odnosi na posebne doprinose za zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Analiza se bavi efektima

politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom i iznosom planiranih prihoda po osnovu posebnog doprinosa za zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

U okviru Analize su predstavljani statistički podaci kojima se ističe:

- da se na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore u aprilu 2019. godine nalazilo 8.430 osoba sa invaliditetom, a da ih je najviše u Beranama, Petnjici, Rožajama, Plavu, Gusinju i Andrijevici,
- da se u opštini Berane nalazi najveći broj osoba sa invaliditetom na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, čak 5.058 osoba, kao i najveći broj visokoškolača;
- da je u 2014. godini Zavod za zapošljavanje Crne Gore potrošio samo 450.219 eura od milion eura raspoloživih sredstava za zapošljavanje ovih lica,
- da je tek u novembru 2014. bio raspisan poziv za grant šeme i da je očekivani doprinos bio 12.656,092 eura, a ostvareni doprinos 10.988.195 eura;
- da je u 2018. godini Zavod za zapošljavanje potrošio 5.923.672 eura od šest miliona eura koliko je bilo na raspolaganju,
- da je u 2018. godini očekivani doprinos bio 12.712.487 eura, a ostvareni 11.820.793 eura.

Na kraju su date pojedine preporuke koje su se odnosile na:

- ponovno uvođenje stipendiranja u Nacrt zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom i razvijanje kriterijuma za primjenu,
- neophodnost definisanja pojma „razumnih adaptacija“ i
- otvaranje konkursa grant šema tokom cijele godine.

Navedeno je da su određene preporuke već uvrštene u Nacrt zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, poput preporuke o naknadi za asistente u radu.

U diskusiji su učestvovali: Stanko Laković, predstavnik Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Ivana Jovanović, predstavnica Državne revizorske institucije, Milenko Vojičić, predsjednik Skupštine NVO "Udruženje mladih sa hendikepom", Marija Radinović, predstavnica Socijalističke narodne partije, Svetlana Vukićević, načelnica Odsjeka za elektronske prijave u Poreskoj upravi, predstavnica Bošnjačke stranke, Marina Vujačić, izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore", Filip Lazović, savjetnik za pravna pitanja i socijalni dijalog u Uniji poslodavaca Crne Gore, majka dvije djevojke sa posebnim potrebama, Biljana Leovac, šefica Biroa za kadrovske i pravne poslove u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Dejana Savićević, predstavnica NVO "Građanski bankarski ombudsman", Barbara Rotovnik, savjetnica za vladavinu prava i pretpristupne aktivnosti u Delegaciji EU u Crnoj Gori, Dina Knežević, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Milo Paunović, direktor JU „Centar za profesionalnu rehabilitaciju Podgorica“ i Bojan Paunović, v.d. generalnog direktora Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija.

Učesnici diskusije su postavili sledeća pitanja:

- na koji način država sankcioniše poslodavce koji ne plaćaju posebne doprinose zbog nezapošljavanja osoba sa invaliditetom i koji su poslodavci kažnjeni po ovom osnovu,
- da li se razmatra otvaranje neke vrste Centra za osobe sa invaliditetom koje se ne mogu zaposliti postojećim mjerama i da li je to pitanje uređeno sistemski,
- da li je kvota koju Zakon određuje za zapošljavanje lica sa invaliditetom dobra i da li ta mjera uplaćivanja posebnog doprinosa može imati negativne uticaje,
- da li se sredstva Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom mogu koristiti u Ministarstvu unutrašnjih poslova, jer ovo pitanje nije definisano Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, kao *lex specialis*-om,
- da li će donošenjem i implementacijom novog zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom biti pozitivnih promjena u praksi,
- da li je bilo primjera kažnjavanja pravnih lica koje ne poštuju zakonske odredbe o zapošljavanju lica sa invaliditetom, ali i ne plaćaju posebne doprinose,
- koliki je ukupni iznos i da li se namjenski troše sredstva opredijeljena za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom,
- kakva je uloga JU „Centar za profesionalnu rehabilitaciju Podgorica“,
- da li je Analizom obuhvaćeno istraživanje o praksi nekih državnih institucija koje radije plaćaju posebne doprinose nego što zapošljavaju osobe sa invaliditetom,

- da li se planira olakšanje procedure vezane za angažovanje personalnih asistenata koji su potrebni osobama sa invaliditetom prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti i
- šta se dešava sa razlikom sredstava koja se opredjele Zavodu za zapošljavanje u skladu sa Zakonom o budžetu i sredstava koje Zavod uplati za programe profesionalne rehabilitacije.

Predstavnici nadležnih institucija su informisali da trenutno ne postoje podaci o broju kažnjenih pravnih lica zbog nezapošljavanja osoba sa invaliditetom, da je teško utvrditi nepoštovanje zakonskih normi, kao i da u Poreskoj upravi ne postoje specijalizovani inspektori za tu vrstu kontrole. Ministarstvo rada i socijalnog staranja nije izradilo sve podzakonske propise na osnovu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom koji su potrebni za kvalitetnu implementaciju ovog Zakona. Prema podacima iz 2008. godine, 36 osoba sa invaliditetom je zasnovalo radni odnos na određeno, a jedna na neodređeno. Poslodavcima je ostavljeno na volju da odluče da li će zaposliti osobu sa invaliditetom ili će uplaćivati posebne doprinose za njihovo zapošljavanje. Naglašeno je da slučajeve neprodužavanja ugovora lica sa invaliditetom treba da prijave Inspekciji rada i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore kako bi se zaštitila njihova prava.

Učesnici diskusije su saglasni da država svojim postupcima i zapošljavanjem osoba sa invaliditetom, umjesto plaćanja posebnih doprinosa, treba da bude primjer drugima.

INFORMACIJA

O UČEŠĆU ČLANA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE MOMČILA MARTINOVIĆA NA KONFERENCIJI NA KOJOJ JE PROMOVISANA INSPIRE STRATEGIJA U CRNOJ GORI, KOJU JE ORGANIZOVALA NVO „CENTAR ZA PRAVA DJETETA CRNE GORE“ u Podgorici 24. juna 2019. godine

Član Odbora za ljudska prava i slobode Momčilo Martinović učestvovao je na Konferenciji na kojoj je promovisana INSPIRE strategija u Crnoj Gori.

Konferencija koju je organizovala NVO “Centar za prava djeteta Crne Gore” održana je u Podgorici 24. juna 2019. godine.

INSPIRE strategija je tehnički paket namijenjen svim subjektima u javnom, privatnom i civilnom sektoru na nacionalnom i lokalnom nivou koji se bave sprečavanjem nasilja nad djecom i adolescentima. Predstavlja set od sedam strategija odabranih na osnovu najboljih dostupnih dokaza i sa najvećim potencijalom za smanjenje nasilja nad djecom.

Uvodna obraćanja na skupu imali su: Jelena Gluščević, program menadžerka Centra za prava djeteta Crne Gore, Rajka Perović, direktorica Centra za prava djeteta Crne Gore, mr Dragan Pejanović, državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Milena Karišik, predstavnica Child Protection Hub Associate i Sofija Kirsanov, članica lokalnog Dječjeg parlamenta iz Podgorice.

Jelena Gluščević iz Centra za prava djeteta je saopštila da je INSPIRE strategija usvojena od strane Ujedinjenih nacija, a pisana je od strane Svjetske zdravstvene organizacije. Očekuju da do 2030. godine budu ostvareni ciljevi ove Strategije i veliki broj zemalja širom svijeta, među kojima je i Crna Gora, obavezao se da učini dodatne napore u cilju smanjenja nasilja nad djecom. Centar za prava djeteta Crne Gore je pripremio štampanu brošuru o INSPIRE strategiji kako bi je učinili dostupnom široj javnosti, ali i profesionalcima koji se bave zaštitom prava djece. Održali su trening sa mrežom nevladinih organizacija koje se bave borbom protiv nasilja nad djecom. Takođe, planirali su da urade program koji će akreditovati kod Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu kako bi sve subjekte koji su uključeni u ovu oblast informisali šta paket INSPIRE strategija podrazumijeva. Radi promocije INSPIRE strategije organizovaće i konferenciju na sjeveru Crne Gore.

Direktorica Centra za prava djeteta Rajka Perović je predstavila INSPIRE strategiju navodeći da je u njenom razvoju saradivalo deset agencija sa dugom istorijom podsticanja doslednog pristupa zasnovanog na dokazima u sprečavanju nasilja nad djecom. S obzirom da nasilje nad djecom uključuje fizičko, seksualno i emocionalno zlostavljanje i zanemarivanje i da je oko milijardu djece prošle godine doživjelo neki oblik nasilja, ono ima značajne i trajne posledice koje ugrožavaju dobrobit djece i mogu trajati do odrasle dobi. Neophodno je udružiti znanja i vještine na prevenciji nasilja nad djecom i uložiti dodatne napore kako bi se okruženje učinilo podržavajućim za djecu i njihove porodice. Nasilje i njegov ogromni uticaj mogu se spriječiti kroz programe koji se bave njegovim uzrocima i faktorima rizika. Naglašeno je da nasilje proizilazi iz dejstva pojedinaca, odnosa, zajednice i društvenih faktora i da ova četiri nivoa predstavljaju ključne polazne tačke INSPIRE strategije. Istakla je da je vizija INSPIRE

paketa svijet u kojem sve vlade, uz snažno učešće civilnog društva i zajednice, rutinski sprovode i prate intervencije kako bi spriječile i odgovorile na nasilje nad svom djecom i pomogle im da ostvare svoj puni potencijal. Ovaj dokument pojačava zaštitu djece garantovanu Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, koja obavezuje države potpisnice da preduzmu sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere za zaštitu djece od svih oblika nasilja dok su na staranju kod roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja se stara o djetetu. Ima za cilj da pomogne državama i zajednicama da ostvare rezultate definisane Ciljevima održivog razvoja.

Tokom djetinjstva jedno od četvoro djece pretrpi fizičko zlostavljanje, a skoro svaka peta djevojčica i jedan od 13 dječaka doživi seksualno zlostavljanje. Ubistva su među prvih pet uzroka smrti adolescenata. Izlaganje nasilju u ranoj dobi može omesti razvoj mozga i dovesti do mnoštva neposrednih i doživotnih posledica po fizičko i mentalno zdravlje. Neposredni i dugoročni uticaj nasilja nad djecom na javno zdravlje i nastali ekonomski troškovi umanjuju ulaganja u obrazovanje, zdravlje i dobrobit djece.

INSPIRE paket obuhvata sedam strategija koje se odnose na: implementaciju i sprovođenje zakona, norme i vrijednosti, sigurno okruženje, podršku roditeljima i starateljima, prihode i ekonomsko osnaživanje, usluge odgovora i podrške i obrazovanje i životne vještine. Pored toga, INSPIRE uključuje dvije međusektorske aktivnosti koje zajedno doprinose povezivanju, jačanju i procjeni napretka implementacije sedam strategija. Za svaku od strategija definisani su ciljevi i očekivani ishodi.

Cilj Strategije koja se odnosi na implementaciju zakona je da se osigura sprovođenje zakona kako bi se spriječilo nasilno ponašanje, smanjila prekomjerna upotreba alkohola i ograničio pristup mladim vatrenom i drugom oružju. Cilj Strategije koja se odnosi na norme i vrijednosti je jačanje normi i vrijednosti koje podržavaju nenasilne odnose pune poštovanja, brižne, pozitivne i rodno ravnopravne odnose za svu djecu i adolescente, dok strategija za sigurno okruženje podrazumijeva stvaranje i održavanje sigurne ulice i drugih okruženja u kojima se djeca i mladi okupljaju i provode svoje vrijeme. U okviru podrške roditeljima i starateljima planirano je smanjenje grube prakse roditeljstva i stvaranje pozitivnih odnosa roditelj-dijete kroz pomoć roditeljima da razumiju važnost nenasilnog disciplinovanja i djelotvorne komunikacije. Važno je poboljšati ekonomsku sigurnost i stabilnost porodica i doprinijeti smanjenju nasilja među intimnim partnerima i zlostavljanja djece. Takođe, značajno je da se poboljša pristup kvalitetnim zdravstvenim, socijalnim i uslugama krivičnog pravosuđa za svu djecu kojoj su potrebne ove usluge kako bi se smanjio dugoročni uticaj nasilja. Kada je riječ o sedmoj strategiji, zaključeno je da treba povećati pristup djece djelotvornijem, rodno ravnopravnom obrazovanju i socijalno-emocionalnom učenju, kao i obuci za životne vještine i osigurati da su školske sredine sigurne i podsticajne.

Direktorica Centra za prava djeteta je zaključila da implementacija INSPIRE strategije ne podrazumijeva definisanje novog programa, već predstavlja način za revitalizaciju, fokusiranje i širenje postojećih multisektorskih napora da se spriječi i odgovori na nasilje nad djecom. Svaka država će morati da prilagodi sadržaj paketa svojim specifičnim okolnostima i politikama.

Državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova mr Dragan Pejanović je istakao da Vlada Crne Gore preduzima zakonske, socijalne, administrativne i obrazovne mjere u cilju zaštite djece od svih oblika psihofizičkog nasilja. Nasilje nad djecom je složen problem i ima negativan uticaj ne samo na dobrobit djece, već i porodicu, kao osnovnu ćeliju društva i cjelokupnu zajednicu, pa se velika pažnja mora posvetiti programima koji se bave osnovnim uzrocima nasilja i faktorima rizika.

Jedan od prioritetnih ciljeva Vlade Crne Gore je stvaranje uslova koji su prihvatljivi za optimalan rast i razvoj djece, što je definisano Strategijom za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom za period 2017–2021. Takođe, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije u kontinuitetu, na strateškom i operativnom planu, preduzimaju mjere usmjerene na stvaranje okruženja bez nasilja za svako dijete. Prema podacima Uprave policije, u prošloj godini je u Crnoj Gori evidentirano 335 maloljetnih lica žrtava krivičnih djela. Iako svako dijete može postati žrtva nasilja, naglasio je da su djeca sa smetnjama u razvoju posebno ranjiva. Podsjetio je na važnost Konvencije UN o pravima djeteta koja doprinosi zaštiti djece, prevenciji nasilja i artikulaciji glasa djece. Takođe, smatra da je kvalitetna implementacija INSPIRE strategije bitna za smanjenje nasilja nad djecom, a cjelokupno društvo mora promovisati norme i vrijednosti koje podržavaju nenasilne odnose pune poštovanja, pozitivne i rodno ravnopravne odnose za svu djecu i adolescente. Crna Gora ima kvalitetan pristup zdravstvenim, socijalnim i uslugama krivičnog pravosuđa za svu djecu, uključujući i usluge za prijavljivanje nasilja. Moramo nastaviti da kroz edukacije i unapređenje ekonomske sigurnosti ostvarujemo primarnu obavezu svih nas, a to je obezbjeđivanje uslova u kojima će svako dijete provoditi svoje djetinjstvo bezbrižno i srećno, zaključio je državni sekretar Pejanović.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković je saopštila da institucija Zaštitnika u saradnji sa Mrežom Zlatnih savjetnika Zaštitnika preduzima brojne aktivnosti na zaštiti djece od svih oblika nasilja, među kojima je i organizovanje Konferencije „Reci NE nasilju“ iz 2016. godine. U svim Izvještajima

Zaštitnika obrađena je i tema nasilja nad djecom. Ocijenila je da svaki oblik nasilja ostavlja dugoročne posljedice na djecu, pa aktivnosti državnih institucija treba da budu usmjerene na smanjenje nasilja prema djeci i među djecom. Iako je Crna Gora ratifikovala veliki broj međunarodnih dokumenata koji se tiču prava djeteta, u narednom periodu posebnu pažnju treba posvetiti primjeni zakona i strateških dokumenata. Podsjetila je da je Crna Gora među prvima ratifikovala Treći opciona protokol uz Konvenciju UN o pravima djeteta, ali Vlada Crne Gore još uvijek nije ustanovila jasne procedure za implementaciju Protokola. Naglasila je da svako dijete u Crnoj Gori bez obzira u kojem području države živi treba da ima ista prava, a svjedoci smo da djeca ne ostvaruju ista prava u različitim sredinama. Podsjetila je na istraživanje o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori i podatke sadržane u Izvještaju koji su pokazali da u Mojkovcu nema dječjeg psihologa. Takođe, skoro 50% djece je izjavilo da rješenja problema traže na društvenim mrežama, a znatno manje se obraćaju roditeljima i stručnim licima. Ukazala je na važnu ulogu medija u promjeni svijesti o svim ljudskim pravima, a time i pravima djeteta, jer se samo uz njihovu pomoć može doprijeti do svakog građanina. Mišljenja je da bi na javnom servisu trebalo emitovati više edukativnih emisija posvećenih djeci. Istakla je da je podrška roditeljima u vaspitanju i obrazovanju njihove djece ključna i ukazala na važnost škola koje treba da budu ne samo obrazovne, već i vaspitne ustanove. Stoga će institucija Zaštitnika istrajati u preporuci da se prošire školske psiho-socijalne službe, jer djeca u školi treba da dobiju podršku za rješavanje problema. Smatra da bi želja da se u potpunosti iskorijeni nasilje bila utopijska, pa treba preduzimati mjere na prevenciji i smanjivanju nasilja. Kada se govori o sigurnom okruženju za djecu, pod tim ne treba podrazumijevati samo sigurno fizičko okruženje, već treba preduzimati dodatne napore na obezbjeđivanju sigurnosti djece na internetu koji koristi sve veći broj djece. Ovaj virtuelni prostor pruža velike mogućnosti za zloupotrebu i manipulaciju. S obzirom da se kontekst u kojem živimo mijenja, zbog čega su izazovi življenja sve veći, potrebno je pružiti dodatnu podršku roditeljima i edukovati ih kako da prepoznaju probleme djece i da potraže pomoć nadležnih institucija. Ekonomsko osnaživanje i finansijska podrška roditeljima takođe su veoma važni. Podsjetila je da je prošle sedmice institucija Zaštitnika u saradnji sa Save the Children promovisala Protokol o postupanju organa, ustanova i organizacija u Crnoj Gori sa djecom uključenom u život i rad na ulici. Intenzivno treba raditi na razvoju usluga u zajednici i obezbijediti kvalitetan mehanizam njihovog finansiranja. Kvalitetan monitoring i evaluacija strategija i akcionih planova treba da pokažu šta nije dobro realizovano i u kom pravcu treba usmjeriti aktivnosti u narednom periodu. Zamjenica Zaštitnika je zaključila da je veoma važno da se multisektorska saradnja uspostavi i na lokalnom nivou.

Milena Karišik, predstavica Child Protection Hub Associate je informisala da je Child Protection Hub Associate platforma vodeće švajcarske organizacije „Terre des hommes“ koja, sa svojih oko 100 zaposlenih u sjedištu organizacije i 1.100 zaposlenih širom svijeta, aktivno radi na zaštiti prava djeteta u 48 zemalja svijeta. Organizacija sprovodi programe kroz koje pruža podršku za oko 1,5 miliona korisnika na globalnom nivou, a godišnji budžet organizacije je oko 58 miliona švajcarskih franaka. U Evropi su fokusirani na djecu u pokretu i pristupu djece pravosuđu. Regionalna kancelarija za centralnu i jugoistočnu Evropu sa sjedištem u Budimpešti nastoji da kroz jačanje sistema dječje zaštite doprinese ostvarivanju osnovnih prava djece u jugoistočnoj Evropi, a posebno prava djeteta na zaštitu od zlostavljanja i nasilja.

Kroz interaktivnu elektronsku platformu Child Protection Hub koja okuplja oko 5.000 profesionalaca koji rade u oblasti dječje zaštite širom Evrope, regionalna kancelarija je izgradila stručnu zajednicu koja omogućava razmjenu informacija u oblasti dječje zaštite, unapređenje i sticanje stručnih znanja putem obuka, seminara, zajedničkih projekata i aktivnosti i konkretnu podršku praktičnim slučajevima u oblasti dječje zaštite. Uz finansijsku podršku Globalnog partnerstva za zaustavljanje nasilja Child Protection Hub od prošle jeseni obuhvata i Crnu Goru, čime je omogućeno da i crnogorski stručnjaci koji se na razne načine bave zaštitom dječjih prava postanu dio ove stručne zajednice. Podsjetila je i da je Crna Gora zemlja inicijator promjena u okviru ovog Partnerstva. Na samom kraju, informisala je o ključnim aktivnostima koje su do sada, u partnerstvu sa Centrom za prava djeteta, realizovali u Crnoj Gori. Početkom decembra 2018. godine predstavili su INSPIRE strategiju široj javnosti, nakon čega su učestvovali na treningu za implementaciju INSPIRE paketa održanom u Gruziji. Takođe, sa NVO „Juventas“ organizovali su trening za predstavnike crnogorskih nevladinih organizacija koje se bave zaštitom djece od nasilja. Veoma značajnom smatra i studijsku posjetu Estoniji radi upoznavanja predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja i stručne službe Vrhovnog državnog tužilaštva sa funkcionisanjem Nacionalne kuće za djecu žrtve nasilja koja funkcioniše u Talinu. Najavila je da će pet predstavnica Crne Gore učestvovati na Konferenciji visokog nivoa o prevenciji i eliminaciji nasilja nad djecom, koja će se od 26. do 28. juna 2019. održati u Sofiji u Bugarskoj.

Sofija Kirsanov, članica lokalnog Dječjeg parlamenta iz Podgorice je saopštila da dječji parlamenti takođe daju svoj doprinos u borbi protiv nasilja nad djecom. Ukazala je na važnu ulogu porodice i škole u razvoju svakog djeteta, kao i na značaj medija. Smatra da je društveno neprihvatljivo ponašanje proizvod „klimavog“ sistema vrijednosti. U praksi, ukoliko dijete ne želi da bude isključeno iz društva od strane svojih vršnjaka, mora se prilagoditi njegovim lošim stranama ili može postati meta nekog oblika vršnjačkog nasilja. Vulgarnost i nasilje, bilo verbalno

ili fizičko u rijaliti programima promovišu se kao model ponašanja. Osim zabrane ovog sadržaja, smatra da treba raditi na unapređenju kulturno-edukativnog programa za djecu i mlade.

Na skupu je zaključeno da sedam strategija i međusektorske aktivnosti koje čine INSPIRE strategiju predstavljaju najbolji način za ubrzavanje napretka u suzbijanju nasilja nad djecom.

INFORMACIJA
O UČEŠĆU PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA
DUKOVIĆA NA PRES KONFERENCIJI NA KOJOJ SU PREDSTAVLJENI NALAZI
ISTRAŽIVANJA VIŠESTRUKIH POKAZATELJA (MICS), KOJE JE SPROVELA UPRAVA ZA
STATISTIKU CRNE GORE- MONSTAT I PREDSTAVNIŠTVO UNICEF-A U CRNOJ GORI,
održanoj u Podgorici 28. juna 2019. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je učestvovao **na Pres konferenciji** na kojoj su predstavljeni ključni nalazi Istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS), održanoj u Podgorici 28. juna 2019.

Na Konferenciji su učestvovali i predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje dr Suad Numanović, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak i predsjednik Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Radule Novović.

Istraživanje je 2018. godine sprovela Uprava za statistiku Crne Gore, uz tehničku pomoć UNICEF-a i finansijsku podršku Vlade Crne Gore, UNICEF-a i UNHCR-a.

Radi se o najvećem istraživanju poslije popisa stanovništva koje se, uz podršku UNICEF-a, sprovodi širom svijeta svakih pet godina, sa ciljem prikupljanja statistički pouzdanih i međunarodno uporedivih podataka o djeci i porodicama. Putem upitnika prikupljaju se informacije o domaćinstvima, ženama i muškarcima od 15 do 49 godina starosti, te djeci mlađoj od pet godina i djeci uzrasta od 5 do 18 godina.

Ovo Istraživanje u Crnoj Gori pruža podatke o 199 pokazatelja koji se tiču života djece i porodica u našoj državi i 20 indikatora Ciljeva održivog razvoja za opštu i romsku populaciju u oblastima zdravlja, obrazovanja, socijalnog staranja, zaštite životne sredine, uslova života i blagostanja. Dobijeni podaci koriste se za procjenu napretka Crne Gore u ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja, sprovođenju UN konvencija, kao i napretka države u pristupanju Evropskoj uniji i ispunjavanju drugih međunarodno prihvaćenih obaveza.

U uvodnom djelu su prikazane animacije o ključnim nalazima Istraživanja višestrukih pokazatelja u 2018. godini za opštu populaciju i za romska naselja u Crnoj Gori.

Učesnicima su se obratili šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Osama Makkawi Khogali, potpredsjednik Vlade Crne Gore za ekonomsku politiku i finansijski sistem Milutin Simović i direktorica Uprave za statistiku Gordana Radojević.

Moderatorica Pres konferencije je bila Ana Dautović iz UNICEF-a.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Osama Makkawi Khogali je izjavio da je ponosan zbog predstavljanja ključnih nalaza Istraživanja višestrukih pokazatelja za 2018. godinu, najvećeg istraživanja u Crnoj Gori nakon popisa stanovništva. Istraživanje predstavlja izvor međunarodno uporedivih podataka o djeci, ženama i muškarcima koji se odnose na obrazovanje, uslove života i zdravlje. Na osnovu ovog Istraživanja mogu se dobiti podaci za mjerenje uspjeha Crne Gore u sprovođenju Konvencije UN o pravima djeteta. U Istraživanju je predstavljeno 20 indikatora koji se ne mogu dobiti iz drugih istraživanja u zemlji, niti iz administrativnih podataka za praćenje napretka u ostvarenju Ciljeva održivog razvoja.

Istraživanje višestrukih pokazatelja uključuje posebnu anketu za domaćinstva u romskim naseljima, kao dodatak podacima o opštoj populaciji. Podaci su pokazali da je napredak ostvaren i među opštom i među populacijom Roma i Egipćana u odnosu na prethodno Istraživanje koje je u Crnoj Gori sprovedeno prije pet godina.

Khogali je poručio da ohrabruju podaci da 96% novorođenčadi u Crnoj Gori bude pregledano u zdravstvenoj ustanovi ili kod kuće nakon rođenja i da je nakon porođaja 86% žena uzrasta od 15-49 godina pregledala stručna osoba u zdravstvenoj ustanovi ili kod kuće.

Došlo je do značajnog povećanja procenta djece koja su podojena tokom prvog sata nakon rođenja, sa 14% koliko ih je bilo 2013. godine na 24% 2018. među opštom populacijom, odnosno sa 20% na 41% kod romske i egipćanske populacije. Međutim, ima još dosta prostora za unapređenje, jer se svega 20% beba iz opšte populacije i 14% iz populacije Roma i Egipćana isključivo doji tokom prvih šest mjeseci.

Khogali je poručio da svako dijete ima pravo da uživa blagodeti predškolskog obrazovanja i da je potrebno nastaviti tekuće uspješne aktivnosti sa obrazovnim institucijama i porodicama. Procenat djece koja pohađaju predškolsko obrazovanje je povećan sa 40% u 2013. godini na 53% u 2018. godini. Takođe, 98% djevojčica i 95% dječaka uzrasta od 15-24 godine je pismeno.

Izjavio je da se dezinformacije o štetnosti vakcina brzo šire, te da mnogo ljudi ne posjeduje osnovne vještine medijske pismenosti koje bi im pomogle da utvrde lažne vijesti i da im se odupru. Prema Istraživanju svaka peta osoba uzrasta od 15-49 godina vjeruje da vakcine mogu izazvati ozbiljne negativne reakcije kod djece. Vakcinacija je ulaganje, a bavljenje posljedicama nevakcinacije - trošak.

Istraživanje ne pokazuje napredak u pogledu nasilja nad djecom kod kuće u odnosu na stanje prije pet godina. Stoga je potrebna promjena društvene norme odgoja djece i snižavanje praga tolerancije prema nasilnom disciplinovanju djece i svim drugim vidovima nasilja. Iz tog razloga, UNICEF pruža podršku uvođenju škola pozitivnog roditeljstva u Crnoj Gori, koje imaju za cilj uvođenje novog modela usluga savjetovanja i edukacije u okviru zajednice.

Podaci o djeci koja žive u romskim naseljima pokazuju da se suočavaju sa ranim brakovima, nižom stopom pohađanja osnovnog i srednjeg obrazovanja i većim siromaštvom zbog čega zaslužuju da im se posveti veća pažnja i ponude ciljana rješenja za smanjenje jaza nejednakosti.

Potpredsjednik Vlade Crne Gore za ekonomsku politiku i finansijski sistem Milutin Simović je podsjetio da je nakon usvajanja Agende održivog razvoja 2030. na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija u septembru 2015. godine, Crna Gora među prvima u svijetu integrisala ovu globalnu agendu u Nacionalnu strategiju održivog razvoja. Istraživanje višestrukih pokazatelja za 2018. godinu je dio globalnog programa sprovedenog u preko 100 zemalja, a Crna Gora je prva u regionu realizovala ovo istraživanje. Siguran je da će se zajedničkim naporima obezbijediti korišćenje bogatog izvora podataka u kreiranju budućih politika u svakoj od oblasti održivog razvoja.

Istakao je nekoliko podataka:

- u skladu sa četvrtim Ciljem održivog razvoja – Kvalitetnim obrazovanjem, koje predstavlja jedan od ključnih prioriteta Vlade, u odnosu na 2013. postoji rast obuhvata djece koja pohađaju program predškolskog obrazovanja sa 40% na 53%, dok je još značajniji rast zabilježen na sjeveru, sa 17% na 37%,
- u okviru šestog Cilja održivog razvoja koji obuhvata čistu vodu i sanitaciju, Istraživanje je pokazalo da u Crnoj Gori 99% opšte populacije koristi poboljšane izvore pijaće vode, odnosno 98% romske i egipćanske populacije,
- procenat domaćinstava sa prostorijom za pranje ruku iznosi 99,6% za opštu i 94% za romsku populaciju,
- u okviru sedmog Cilja održivog razvoja Istraživanje je pokazalo da u Crnoj Gori 99,9% domaćinstava opšte populacije, odnosno 96,4% romske i egipćanske populacije ima pristup električnoj energiji, ali samo 28% opšte populacije, odnosno 11% romske i egipćanske populacije koristi čisto gorivo i tehnologije za kuvanje, grijanje prostora i rasvjetu.

Direktorica Uprave za statistiku Gordana Radojević je predstavila ključne nalaze Istraživanja višestrukih pokazatelja koje je sprovedeno u Crnoj Gori. Istakla je da je metodologija ovog istraživanja međunarodna i definisana na nivou Ujedinjenih nacija, a kontrolisana od strane UNICEF-a. Realizacija ovog projekta zbog njegove kompleksnosti i međunarodnih standarda koje su morali ispuniti da bi rezultati bili odobreni od strane međunarodnog, evropskog i globalnog MICS tima, predstavljala je poseban izazov za MONSTAT. Naglasila je da je priprema Istraživanja trajala dvanaest mjeseci i uključivala je kreiranje upitnika, priručnika, realizaciju dva pilot istraživanja, ažuriranje popisnih krugova, nabavku specifične opreme i obuke anketara u trajanju od četiri mjeseca. Samu obradu i kontrolu podataka uradila je Uprava za statistiku u saradnji sa UNICEF-om, a validaciju svake faze Istraživanja uradio je nacionalni i globalni MICS tim. Realizaciju ovog Istraživanja pratili su posebno formirana tijela, tehnički i nadzorni odbori koje su činili predstavnici UNICEF-a, MONSTAT-a, Ministarstva prosvjete, Ministarstva zdravlja i Ministarstva održivog razvoja i turizma. Crna Gora je jedina u regionu i među prvima u Evropi koja raspolaže podacima MICS 6 istraživanja.

Direktorica Uprave za statistiku se osvrnula na pojmove prenatalne zaštite, imunizacije, razvoja djece, obrazovanja i viktimizacije.

Kada je u pitanju prenatalna zaštita, istraživanje je pokazalo da je 97,2% žena tokom posljednje trudnoće bilo pregledano barem jednom od strane stručnog zdravstvenog osoblja, dok kod romske populacije taj podatak iznosi 90,6%. Prilikom porođaja 99% žena je imalo pomoć stručnog medicinskog osoblja, dok kod romske populacije taj procenat iznosi 97,5%. Istraživanje je pokazalo da je životno okruženje za djecu, njihov rast i razvoj dobro, ako se ima u vidu da u Crnoj Gori manje od 1% djece ne živi sa biološkim roditeljima, dok u romskim porodicama ovaj

procenat iznosi 4%. U romskim naseljima 36% žena starosti od 20-24 godine je rodilo najmanje jedno dijete prije svoje 18 godine, a kod opšte populacije ovaj procenat iznosi 2,8%.

Kada je u pitanju imunizacija, pored visokog procenta odbijanja vakcinacije, značajan broj roditelja ima negativan stav prema vakcinama. Indeks razvoja djetata u ranom djetinjstvu iznosi 90% kod opšte populacije, a 77% romske populacije. Pod indeksom ranog razvoja podrazumijeva se procenat djece starosti od 36-59 mjeseci koja su dostigla očekivani nivo razvoja u najmanje tri odnosno četiri oblasti: pismenost- poznavanje brojeva, fizički razvoj, socijalno emocionalni domen i učenje. Kada je u pitanju dostupnost knjiga, igračaka u ranom djetinjstvu, istraživanje je pokazalo da 58% djece mlađe od 5 godina ima u domaćinstvu dostupno tri ili više dječjih knjiga, dok kod romske populacije svega 6% djece ima dostupne tri ili više dječjih knjiga. Kada je u pitanju dostupnost igračaka, 64% djece mlađe od 5 godina ima u domaćinstvu dostupne dvije ili više igračaka, dok u romskim naseljima taj procenat iznosi 58%. Stopa pohađanja osnovne škole iznosi 96%, a srednje škole 88%, a dok kod populacije Roma i Egipćana pohađanje osnovne škole iznosi 77%, a srednje 7,1%. I pored visokog indeksa ranog razvoja djece starosne dobi od 36-59 mjeseci, 57% djece starosti od 7-14 godina dobija pomoć pri izradi domaćih zadataka.

Po prvi put su prikupljeni podaci o viktimizaciji- 96% muškaraca i 84% žena starosti od 15-49 godina osjećaju se bezbjedno dok šetaju sami noću u svom susjedstvu, dok kod romske populacije taj procenat iznosi 80% za muškarce i 60,4% za žene. Smatra da je potrebno skrenuti pažnju nadležnim institucijama da samo 28,5% žena i 22,7% muškaraca pravilno identifikuju dva načina sprečavanja prenošenja HIV-a. Istraživanje je pokazalo da je 27,2% žena i 60% muškaraca starosne dobi od 15-24 godine posljednjih 12 mjeseci imalo seksualni odnos sa partnerom sa kojim nijesu u braku i sa kojim ne žive. Takođe 6,4% muškaraca imalo je seksualni odnos prije 15 godine života. Kada je u pitanju informisanost o HIV-u zabrinjava podatak da 52% žena i 53% muškaraca u Crnoj Gori izražavaju diskriminatorske stavove prema osobama koja žive sa HIV-om.

Do sredine jula 2019. godine biće pripremljeni kratki statistički pregledi i cjelokupni Izvještaj sa uporednim podacima, uključujući i detaljnu metodologiju Istraživanja, koji će biti objavljeni na sajtu Uprave za statistiku Crne Gore, Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori i Globalnom sajtu za istraživanje višestrukih pokazatelja, dok će se od septembra širom Crne Gore pokrenuti kampanja informisanja o dobijenim podacima.

Na kraju Pres konferencije, posjetiocima su podijeljeni statistički podaci Istraživanja višestrukih pokazatelja za 2018. godinu.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković